

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA
Katedra geografie

Ludmila SEČKOVÁ

SLOVÁCKO A MORAVŠTÍ SLOVÁCI
POKUS O VYMEZENÍ POJMU

Diplomová práce

Vedoucí práce: RNDr. Miloš FŇUKAL, Ph.D.

Olomouc 2007

Prohlašuji, že jsem zadanou diplomovou práci řešila sama a že jsem uvedla veškerou použitou literaturu a zdroje.

Olomouc, 3. dubna 2007

.....
podpis

Vysoká škola: Univerzita Palackého

Fakulta: Přírodovědecká

Katedra: Geografie

Školní rok: 2004/05

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

pro

Ludmilu **SEČKOVOU**

obor

biologie – zeměpis – ochrana ŽP

Název tématu:

Slovácko a Moravští Slováci – pokus o vymezení pojmu

Zásady pro vypracování:

Cílem diplomové práce je podat přehled různých územních vymezení Moravského Slovácka, srovnat odlišná chápání obsahu tohoto pojmu v různých vědních oborech (geografie, etnografie, dialektologie apod.) i "občanském" pojetí a vymežit Moravské Slovácko na základě mentální mapy.

Základní struktura práce:

1. Úvod
2. Cíl práce
3. Metody zpracování
4. Pojem územní identita - teoretická východiska
5. Výběrový katalog vymezení pojmu Moravské Slovácko různými autory geografické, etnografické a vlastivědné literatury
6. regionální působnost současných "slováckých" organizací, občanských iniciativ, kulturních spolků apod.
7. Výskyt slov "slovácký", "moravkoslovácký" v geografických názvech a jejich regionální dosah
8. Pokus o vytvoření mentální mapy Moravského Slovácka na základě odpovědí respondentů z "bezesporných" center
9. Závěrečná syntéza - srovnání různých vymezení MS ad 5 - 8
10. Diskuse a závěr
11. Resumé (v angličtině)
12. Seznam literatury
13. Případné přílohy

Diplomová práce bude zpracována v těchto kontrolovaných etapách: konkretizace osnovy (listopad 2004), rešerše dostupné literatury, sestavení bibliografie k tématu (duben 2005), příprava dotazníků k terénnímu průzkumu (jaro 2005), zpracování 5.-7. kapitoly (říjen 2005), terénní výzkum (podzim 2005), zpracování 8. kapitoly (únor 2006), dokončení a odevzdání práce (duben 2006), tvorba grafických příloh (průběžně).

Rozsah grafických prací: mapy ilustrující a srovnávající rozsah Moravského Slovácka podle různých hradisek, mentální mapa Moravského Slovácka

Rozsah průvodní zprávy: 60 - 80 stran textu (vč. příloh) + DP v elektronické podobě

Seznam odborné literatury:

1. teoretické práce a metodologie:

- Drbohlav, D. - Blažek, J. (1990) Regionální a sídelní preference; výsledky dotazníkového šetření středoškoláků ve vybraných 11 okresních městech České republiky. (Research report). Praha, GGÚ ČSAV, 91 str.
- Drbohlav, D. (1991): Mentální mapa ČSFR. Definice, aplikace, podmíněnost. Sborník České geografické společnosti, roč. 96, č. 3, str. 163-176.
- Gould, P. - White, R. (1974): Mental Maps. Harmondsworth, UK, Markham, Ontario: Penguin, 203 str.
- Matlovič, R. (1992): Behaviorálna geografia, geografia percepcie a výzkum vnútornej štruktúry mesta. In: Zborník z konferencie o životnom prostredí, Nitra, str. 139-143.
- Nedomová, A. - Kostecký, T. (1996): Národní identita. Sociologický ústav AV ČR. Praha. 37 s.
- Nižnanský, B. (1994): Mentálna mapa a profesionálne mapové diela. In: Kartografické listy, 5, Bratislava 1994, nr. 2, str. 61 - 70.
- Siwek, T. - Kaňok, J. (2001): Vědomí slezské identity v mentální mapě (monografie). Spisy prací filozofické fakulty Ostravské univerzity, 90 s. + 2 mapy.
- Ślodyczek, J. (1984): Mapy mentalne i ich zastosowanie w badaniach geograficznych, Czasopismo geograficzne LV, 1 : 73-87.
- Vencálek, J. (1998): Protisměry územní identity. Český Těšín, Olza, 208 s.
- Vencálek, J. (2000): Společenské aspekty regionální subjektivity. In: Uwarunkowania i strategie rozwoju regionalnego w procesach integracji europejskiej. PTE, Uniwersytet Opolski, s. 97 – 105.
- Voženílek, V. (1997): Mentální mapa a mentální prostorové představy. In: Geodetický a kartografický obzor, rok 43 (85), č. 1, str. 9-14.
- Voženílek, V. (1999): Aplikovaná kartografie I. (tematické mapy). Učební text PŘF PU, 1. vydání, Vydavatelství UP, Olomouc 1999, 168 s.
- Žigrai, F. (2000): Možnosť použitia územnej identity jako kriteria při vymezování územnosprávných jednotiek. Geografické štúdie č. 7, Banská Bystrica, s. 2 – 11.

2. prameny: různé vlastivědné, geografické či národopisné práce o Moravském Slovácku obsahující jeho vymezení,

3. mapy Moravského Slovácka.

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Miloš Fňukal, Ph.D.

Datum zadání diplomové práce: říjen 2004

Termín odevzdání diplomové práce: duben 2006

---

vedoucí katedry

---

vedoucí diplomové práce

Poděkování

Děkuji vedoucímu diplomové práce RNDr. Miloši Fňukalovi, Ph.D. za cenné rady, ochotu a čas při vedení diplomové práce.

Dále bych chtěla poděkovat pracovníkům Národního ústavu lidové kultury ve Strážnici Mgr. Martinu Šimšovi a Anně Grombířové za poskytnutí literatury a informací, Bc. Vilmě Benešové za pomoc s tvorbou map, Bc. Anežce Vaculíkové za pomoc při sběru dat, respondentům za spolupráci a všem, kteří mi jakkoli pomohli.

Obsah

Úvod	7
1. Cíl práce	8
2. Metody práce	9
3. Teoretická východiska územní identity.....	10
4. Vymezení Slovácka v geografické literatuře	18
5. Vymezení Slovácka v negeografické převážně etnografické literatuře	20
5.1 Vymezení Slovácka z období 18. až 19. století	20
5.2 Vymezení Slovácka ve 20. a 21. století	26
5.3 Vymezení Slovácka podle etnografického hlediska	29
5.4 Podrobné vymezení slováckého regionu	29
5.5 Přehledné vymezení slováckého regionu	31
5.6 Slovácký kroj	33
5.6.1 Rozšíření krojů na Slovácku	33
5.7 Osídlení na Slovácku	34
5.7.1 Lidová architektura ve slovácké krajině	36
5.8 Další projevy lidové kultury	39
5.9 Tradice folklóru na Slovácku	39
5.9.1 Folklórní slavnosti	39
5.9.2 Tanec a hudba na Slovácku	41
6. Vymezení Slovácka z hlediska dialektologie	43
7. Regionální působnost současných slováckých organizací a institucí	47
7.1 Oblastní sdružení Slovácka	47
7.2 Folklórní sdružení Slovácka	48
7.3 Sportovní sdružení Slovácka	50
7.4 Kulturní sdružení Slovácka	50
7.5 Ostatní sdružení a společnosti Slovácka	50
8. Výskyt slov „slovácký“ v geografických a jiných názvech a jejich regionální dosah	51
9. Netradiční vymezení Slovácka	52
9.1 Slovácká sokolská župa	52
9.2 Vinařská podoblast Slovácká	52

9.3 Slovácko v rámci krajů ČR	53
9.4 „Slovácká“ média	53
10. Mentální mapa Slovácka	54
10.1 Teoretické vymezení mentální mapy	54
10.2 Dotazník	55
10.3 Konstrukce mentální mapy	57
10.4 Srovnání mentálních map.....	57
11. Srovnání různých vymezení Slovácka	60
11.1 Vzájemné srovnání vymezení Slovácka podle různých autorů etnografické a vlastivědné literatury.....	60
11.2 Srovnání vymezení Slovácka podle různých autorů etnografické a vlastivědné literatury s mentální mapou	61
11.3 Srovnání vymezení Slovácka podle převážně etnografického hlediska s netradičním vymezením Slovácka	62
12. Diskuse a závěr	63
13. Resume	65
14. Literatura a zdroje	66
Přílohy	

Úvod

Slovácko neboli Moravské Slovensko patří nepochybně k nejvýraznějším národopisným oblastem v České republice. Jeho jedinečnost je úzce spjata s lidovou kulturou.

Hmotné dědictví zosobňují slovácké kroje, malebnost lidové architektury i tvořivost mistrů řemesla. Nedílnou součástí lidové kultury představuje umění v podobě výrazového tance, písní i zachovávání starých tradic. Podoba krajiny, která se v průběhu staletí výrazně neměnila, udává zdejší způsob života.

To vše vytváří pilíře regionální identity Slovácka, která se promítá do prostorových představ nejen jeho obyvatel. V místech, kde území Slovácka ohraničují pohoří, se jeho rozsah příliš nezměnil. V oblastech, jež byly ovlivňovány vysídlováním a kolonizací, prošly jeho hranice řadou změn.

Rozmanité charakteristiky a pohledy na tuto oblast mohou být předlohou pro různá vymezení Slovácka. Vymezení lze provádět na základě geografického, etnografického i netradičně pojatého hlediska. O území Slovácka vypovídá i regionální působení místních organizací, institucí a sdružení.

Téma diplomové práce, zabývající se vymezením Slovácka, jsem si vybrala na základě podnětu vedoucího diplomové práce. Jelikož je Slovácko mým domovem, vyvstává z této skutečnosti i zájem dozvědět se o něm co možná nejvíce informací, k nimž patří také otázka vymezení území Slovácka z pohledu odborníků i prostorových představ jeho obyvatel.

1. Cíl práce

Cílem této práce je vytvořit přehled územních vymezení Slovácka podle různých hledisek a pojetí, která můžeme blíže specifikovat do následujících úkolů:

- vytvořit výběrový katalog vymezení pojmu Slovácko autory geografické, etnografické a vlastivědné literatury
- sestavit seznam současných „slováckých“ organizací, iniciativ a institucí, kulturních spolků a jiných sdružení a seskupení
- vyhledat výskyt slov „slovácký“ a „moravskoslovácký“ v geografických a jiných názvech a zjistit jejich regionální dosah
- vymezit Slovácko podle netradičních pojetí
- pokusit se vytvořit mentální mapu Slovácka
- výsledná pojetí Slovácka vzájemně srovnat

2. Metody práce

Studium literatury a zdrojů

Průběh celého zpracování diplomové práce provázelo studium dostupné odborné literatury, v podobě knih, novin, odborných článků i internetových zdrojů, jež byly podkladem pro tvorbu teoretických částí práce. Stěžejní část informací pochází z mapových zdrojů v digitální i analogové podobě.

Dotazníkové šetření

Pro potřeby terénního výzkumu byl vytvořen jednoduchý dotazník, jehož součástí byla mapa pro zakreslování prostorových představ respondentů o Slovácku. Šetření bylo prováděno převážně v období podzimu a zimy 2006 v „nesporných centrech“ Slovácka. Původní i vyplněný dotazník je součástí přílohy.

Digitalizace a zpracování dotazníků

Získaných 317 dotazníků bylo následně digitalizováno a analyzováno v programu ArcView s výslednými mapovými výstupy. Podrobnější popis zpracování dat z dotazníků je uveden v kapitole 10.

Textová část

K vytvoření psané podoby diplomové práce byl využit textový editor Microsoft Office Word.

3. Teoretická východiska územní identity

„Největší bohatství daného území je v lidech samých.“ Těmito slovy Vencálek (1998) jednoduše, ale zcela lidsky a výstižně přibližuje problematiku územní identity. Proces utváření identity neovlivňují v největší míře fyzickogeografické podmínky a úroveň hospodářství daného území, ale konkrétní lidé s jejich vnitřním prostředím, které jim umožňuje realizovat onu vášnivou tenzi života, tj. prodírat se k něčemu vyššímu a dokonalejšímu.

Máme přirozenou potřebu někam patřit, zařadit se, definovat se. Toužíme světu okolo sebe rozumět, hledáme orientační body v nepřehledné masové společnosti, hledáme to, co nás odliší, vymezí a učiní rozpoznatelným vůči okolí. V podstatě toužíme být rozpoznatelní nejen pro okolí, ale především sami pro sebe a potvrdit si tak realitu vlastní existence (Roubal, 2005a).

Pojem **identita** vychází z latinského slova *identicus* (totožný, stejný). Podle Roubala (2005b) lze identitu obecně chápat jako totožnost. Identita osobnosti je určena specifickými kvalitami, s vlastní strukturou, funkcí a formou. **Identifikace** (ztotožňování se) je způsob organizace těchto kvalit. Vědomí lidské identity utváří komplexní strukturu osobnosti. Identita člověka není definitivně stanovena. Vytváří se v závislosti na vývoji osobnosti, kterou ovlivňuje okolní svět a společnost. Formování identity je otevřený a dynamický systém, schopný přijímat a dávat.

Identita není samozřejmá a vzniká teprve jako odpověď na otázky, které si sami klademe. Identita je intenzivní, jedinečná a intimní, tak současně neuvědomělá, všední a společná (Roubal, 2005b). Identita má mnoho podob např. **identita sociální, kulturní, etnická, národní, regionální** atd. Jedna z nejdůležitějších identit člověka jako osobnosti je jeho identita k národu a k území (Gellner, 1993).

Regionální identita podle Roubala (2005b) představuje jednu z dimenzí identity člověka, která spoluurčuje strukturu jeho osobnosti. Mluvíme-li o sobě, často hovoříme o místu, kde jsme přišli na svět, prožili dětství, zažili nejrůznější dobrodružství. Mluvíme o místu, kde pracujeme, bydlíme a vychováváme své potomky. Regionální identita se vztahuje k různě vymezeným územím, které nechápeme pouze jako „přírodní prostředí“.

Lidské společenství vytváří obraz tohoto prostoru, stejně jako prostředí ovlivňuje způsob života, zvyky, tradice a kulturu obecně. Přítomnost člověka a jeho žití v prostoru

nabízí možnosti k seberealizaci, komunikaci a nakonec i k identifikaci. Žitý prostor tak zůstává jedním z identifikačních znaků i pro naše okolí. Je informací nejen o určitém způsobu života, ale i postojích a hodnotách obyvatel.

O domovu pak nejčastěji hovoříme v souvislosti s tím prostorem, který nám tzv. přirostl k srdci, o který máme starost, kam se vždy rádi vracíme a záleží nám na jeho osudu (Roubal, 2005c).

Vnímání **regionální identity** závisí na osobních zkušenostech a citu pro dané místo, s nímž se ztotožňujeme. Podstatný vliv na utváření územní identity má také způsob a kvalita předávání těchto zkušeností od našich předků. Spolu s historickými událostmi se pak projevují v různé míře identifikace s územím. Regionální – územní či prostorovou identitu vnímáme na různých úrovních. Můžeme tedy vymezit identitu lokální, regionální s. s., kde region představuje rozsáhlejší oblast než bezprostřední okolí, ale menší rozlohou i významem než národní identitu.

S místy, kde prožíváme každodenní starosti, která jsou pro nás nejbližším okolím, souvisí **lokální identita**. Na vzniku lokální identity se podílí působení rozsáhlého komplexu faktorů jako soužití určitého společenství lidí, jejich kultura, historie, jazyk, mentalita a odpovídající způsob života společně s podobou místní krajiny. Lokální identita je bezprostředně prožívána ve své každodennosti. Je na dosah našim smyslům a vnímáme ji velmi intimně (Roubal, 2005c).

Další rovinou územní identity může být větší územní celek - region, který podle Roubala (2005b) představuje **regionální identitu** v užším smyslu. Podle názvu územního celku lze označit i vlastní příslušnost a současně i vyjádřit identifikaci s daným celkem (Pražák, Šumperák, Nymburák, Kolíňák, Moravák). Jedná se již o jakousi širší „kmenovou“ příslušnost, pojmenovanou, ale zřetelně obecnější. Zřejmě méně časté budou projevy obyvatel ke vztahu k poněkud abstraktním správním celkům, jakými jsou relativně nově ustanovené kraje, nebo euroregiony.

Národem se podle Vencálka (1998) rozumí osobité a uvědomělé kulturní a politické společenství, na jehož utváření mají největší vliv společné dějiny a společné území. Ve vnímání národa se totiž odrážejí neobyčejně proměnlivé historické, kulturní, ekonomické a sociálně determinované souvislosti vývoje obyvatel daného území. Odvolává se na T. G. Masaryka, jenž vymezil pojem národa zejména **územím, jazykem, politickým cítěním, sociální mravností a na ní založenými zákony, náboženstvím a způsobem myšlení**. *„Národní povaha česká je složitý výsledek dvou živelů. Jednak výsledek původní*

povahy slovanské, jednak výsledek vlivů nových, které český kmen zasáhly v jeho současném území, zejména působení přírodního a kulturních prostředí a plemenné křížení. Výsledkem bylo, že původní povaha Čechů se dále rozvíjela způsobem rozdílným od povah ostatních slovanských kmenů, žijících v jiném prostředí.“

Národní identitu je podle Hallera (in Roubal, 2005b) nutno chápat jako komplexní pojem. Její významnou součástí jsou čtyři prvky – *obraz národa, teritoriální identita, národní hrdost a láska k národu*. Obraz národa představují prvky definující kulturní národ (etnický národ) a politický národ (státní národ). **Teritoriální identitu** vymezuje *lokalismus, regionalismus, patriotismus* a *kosmopolitismus* či Evropanství. Národní identita by nemohla být úplná bez národní hrdosti jako takové a národní hrdosti na výkony kultury a státu. V neposlední řadě také tuto identitu formuje láska k národu v podobě nacionalismu (šovinismu) a patriotismu.

Jak uvádí Roubal (2005b) je vztah obyvatel k přírodnímu, sociálnímu a politickému prostoru významně pod vlivem celospolečenského historického vývoje a národní minulosti. Proces uvědomování si vlastní historie je zřejmě nezbytný předpoklad pro pochopení a budování nejen regionálních identit. Můžeme dokonce říci, že identita národa není nic jiného, než jeho historie, ztotožnění se s ní a způsob její interpretace.

Národní identitu vymezuje Krejčí (1993) podle jednotného území, společného jazyka, společných sociálních a hospodářských institucí, vlády, víry, jednotného dějinného původu, relativně shodné hodnotové orientace příslušníků národa, hrdosti nad úspěchy a smutkem nad neúspěchy v dějinách a společné víry v růst národa v budoucnosti.

Podstatu **historického hlediska** v rámci vytváření regionální i národní identity obyvatel zdůraznil prof. Jiří Pelán (in Roubal, 2005b). Vysvětlil mj. závislost na historickém a politickém vývoji jednotlivých národů a jejich kulturních odlišnostech. V procesech vstupování České republiky do EU se v oblasti odborné veřejnosti a prostřednictvím médií diskutuje otázka, jakým „regionem“ je Česká republika v rámci evropského prostoru. Milan Kundera kdysi napsal, že *„kulturně patříme na západ, geograficky do středu a politicky na východ“*. Jaké je tedy české evropanství? Pohledem do historie zjistíme, že od dob přijetí křesťanství jsme s různou intenzitou, ale trvale, součástí evropského kontextu. Svůj osud jsme spojili s latinskou západní Evropou, ve středověku i počátkem novověku jsme byli střídavě pod slovanským, německým, židovským a románským vlivem.

Národní sebevědomí českého národa se podle Roubala (2005c) však zformovalo až za samostatného Československa. Masaryk vtiskl identitu českému národu nábožensko-humanitními ideály (Chelčický, Komenský, Palacký) a nabídl vytvořením mravního „ethosu“ ve společnosti respektabilní identitu tehdejšího Československa. Na rozdíl od Palackého, který smysl českých dějin a národní identity shledával v historickém se potýkání s Němci, pro Masaryka byla česká otázka otázkou světovou. Druhá světová válka, její důsledky a posléze i politické změny v Evropě tento proces formování národní identity přerušily.

Československá **národní identita** byla sebevědomá, nikoli nacionalistická, křehká, ale přesvědčivá. Podle Pelána (in Roubal, 2005b) není současná česká národní (regionální, kulturní) identita „jistá“ a etablovaná jako např. v Polsku a musí se teprve zformovat. Současné se objevují v řadách odborné veřejnosti skeptické názory, které zpochybňují smysl a význam „pěstování“ regionálních a národních identit v době sjednocování Evropy a procesů celosvětové globalizace.

Česká národní identita podle Vlachové, Řehákové (2004) v posledním desetiletí oslabuje, významnější je **teritoriální identita** (ve vztahu k sídlu či místu). V roce 1995 byl obraz českého národa více státoprávní - za Čecha byl považován ten, kdo uměl mluvit česky, cítil se Čechem/Českou, respektoval politické instituce a zákony a měl české občanství. V roce 2003 byl založen více etnokulturně - respondenti za opravdového Čecha považovali toho, kdo uměl mluvit česky, cítil se Čechem/Českou, měl české občanství a žil v České republice většinu života. V roce 2003 ještě poklesla slabá hrdost Čechů na výkony státu a mírně posílila hrdost na výkony kultury. Celkový obraz slabé národní identity dokresluje slabý patriotismus.

V Čechách bylo podle Cílka (2004) i ve vzdálenější minulosti obtížné ztotožnit národního ducha s většinou stavebních památek pohusitské doby, důraz se proto přenesl na krajinu a přírodu, jak o tom svědčí tábory lidu na Blaníku a Řípu nebo vlastenecké výlety do Prokopského údolí a Šárky či znění české hymny.

Ve 20. století byl pohled na národ definovaný kulturou a krajinou odmítnut a projevovaly se snahy postavit ochranu přírody na vědecký základ. V současné době se znovu objevují tendence chránit nejenom ta území, která jsou hodnotná z hlediska přírody, ale také ta místa, na kterých se odehrávaly velké národní zápasy, kam chodili básníci za inspirací nebo která jsou ověnčena pověstmi a historiemi. Příroda v okolí Lipan není příliš hodnotná, ale v krajině je bez problémů možné identifikovat dějiště bitvy. Blaník je

chráněn v rámci CHKO i kvůli pověstem a hudbě Bedřicha Smetany. Bez hory Říp bychom podle Cílka (2004) „... *prostě nebyli obyvateli české kotliny.*“

S národní identitou je úzce spjato **vlastenectví**, kterým podle Vencálka (1998) rozumíme silný pocit spolupatřičnosti k určitému národu, silný pocit sounáležitosti a přihlášení se ke způsobu života sdíleného ostatními členy daného národa.

Z pohledu národnosti, jazyka, kultury, společnosti, mentality aj. se České republika jeví jako poměrně homogenní, srovnáme-li ji s ostatními zeměmi Evropy. Tento jev je z hlediska sociálně-kulturního nepřírozený, neboť důsledkem přirozeného a bezzásahového vývoje je heterogenita a mnohotvárnost.

Identita, která je ovlivňována množstvím různých faktorů, je tímto způsobem obohacována a vede k obecnému nadhledu. Naopak, žije-li člověk (či dokonce celé generace) po delší dobu v určité homogenní izolaci, je (jsou) o mnohé zkušenosti ochuzen(i). S otevřením hranic naší země vůči celému světu přicházejí různé národy, a s nimi i různé kultury a národní identity. Mnohdy vzhledem k desítkám let uzavřenosti a jednostranné orientace vyvstává problém xenofobie, kterému se nedostává dostatečné pozornosti a je stále podceňován.

Čím více člověk realitu území (obsahující racionální a iracionální složky) vnímá z hlediska reálné možnosti spoluúčasti na jeho proměnách, tím více se posilují pocity spoluodpovědnosti každého jednotlivce za dané území, tím více se posilují pocity lidí za spoluodpovědnost ve věcech veřejných, a prohlubuje se identita obyvatel s komplexně pojímaným územím, tedy včetně v něm existujících racionálních a iracionálních složek (Vencálek, 1998).

Vyjdeme-li ze skutečnosti, že kulturní kooperace (bez níž moderní společnost nemůže dlouhodobě existovat) může ve svých důsledcích vést až ke ztrátě původní identity obyvatel a vzniku identity nové, pak nepochybně ve společnosti s rozdílnou mírou kulturní heterogenity bude docházet k rozdílným rychlostem tvorby nové identity (Vencálek, 1998).

Důležitou roli v tvorbě a formování územní identity hraje kultura. Prostřednictvím **umění a kultury** lze nejen pozitivně ovlivňovat vnímání lidí, ale i rozvíjet a zušlechťovat samotný region.

Jak uvádí Vencálek (1998) umění, koncentrující neobyčejně silnou imaginativní sílu (obrazotvornost, fantazie), intenzivně obohacuje vnitřní prostředí lidí a je v přímém protikladu s duchovní prázdnotou a stereotypem života konzumní společností. Pro rozvoj jakéhokoliv územního celku je přitom velmi důležité, aby se v něm mohla uplatňovat

tvořivá atmosféra. Každý dílčí územní celek přijímá pravidla, platná v hierarchicky vyšším stupni uspořádanosti území, avšak ponechává si rozsáhlé pole působnosti k rozvoji lokálních sil lidské kreativity a racionálních zdrojů krajiny. Význam celku (Evropské unie) roste spolu se vzrůstajícím významem jeho částí (regionů v nejrůznějších úrovních).

Pro další rozvoj územní identity a růst vědomí, že člověk k danému území patří a je s ním sžitý, je nesmírně důležité věnování pozornosti jeho tvořivé činnosti a práce a dovednost tuto snahu ocenit. Ze sociologických průzkumů bylo zjištěno, že při takové zpětné vazbě vzniká pozitivní efekt, který vede k upevňování a posilování vlastní identity a identity s územím, blízkými lidmi i kulturou.

Územní identitou lze rozumět onu nezaměnitelnost, jednotu, shodnost a především harmonii v chování souboru obyvatel daného území v konkrétním čase. Identita vypovídá o tom, jakým způsobem se my sami poznáváme v jiných, vypovídá o tom, do jaké míry my sami se chceme ztotožnit s jinými, do jaké míry se přirozená individuálnost každého z nás ztotožní v daném okamžiku a území s jinými, a my se svým postavením (jednáním, činnostmi, prožitky, ...) zrovnoprávníme s jinými osobami (Vencálek, 1998).

Identita má **dynamický charakter**, mění se podle vztahu k lidem, konkrétnímu území, samotné osobnosti atd. Má-li vznikat identita dosahující určité hodnoty, měl by se na její tvorbě člověk aktivně a zodpovědně podílet. Identita je tedy nejen výrazem odpovědnosti, ale zároveň odráží naše postoje, myšlení a všechny skutečnosti a jevy, které nás formují. V identitě vystupují na povrch vzájemných souvislostí našeho vnějšího a vnitřního prostředí. Územní identita podle Vencálka (2000) je projevem i výrazem nejšířejí pojaté odpovědnosti lidí vůči sobě samým, vůči druhým lidem a vůči prostředí, které je obklopuje.

Územní identita v sobě spojuje prostorově historické a psychologické aspekty (Žigrai, 2000). Identita obyvatel je především vytvářena z faktů lidské paměti. Zvláště tzv. **kolektivní paměť** uchovává významné společenské jevy, zážitky a události. Dlouhodobá kolektivní paměť bývá nazývána historickou pamětí. Stabilita územní identity je určována tím, že setrvává v paměti individua, skupiny, souboru obyvatel regionu či státu, středoevropského makroregionu apod. (Vencálek, 1998) .

Odedávna člověk hospodářsky využíval a obýval krajinu, čímž do ní vtiskl nesmazatelnou stopu, ale zároveň byl krajinou ovlivňován. Vytvářel tím s krajinou určité vztahy, které se podepsaly na jeho identitě – územní identitě. Celoroční úsilí o přežití se promítlo do kulturních tradic, vyprávění, lidových zvyků a obyčejů, které se liší kraj od

kraje. Pro **zachování územní identity** je nutné podporovat staré a téměř zapomenuté tradice, neboť budovat identitu lze jen na pevných základech. V místech, kde má člověk zapuštěny kořeny, kde vnímá pocit domova, se může jeho identita lépe rozvíjet. Identita je územní, osobnostní i duchovní. Přetrháním kořenů, násilným vystěhováním a následným dosídlováním neobydlených území zde nepůvodních obyvatel docházelo a dochází k potlačování a **vymizení identity**, viz mnohé pohraniční oblasti České republiky. Takto vykořenění lidé mohou jen těžce vytvářet novou identitu. V území, ke kterému obyvatelé nemají žádné vztahy, dochází ve zvýšené míře k sociálně-patologickým jevům.

Formování identity podporováním tradic a využíváním současných možností může napomoci k lepšímu soužití obyvatel v lokální úrovni, ale též vytvářet dobré povědomí o našem národu ve světě. Harmonie vztahu starých tradic a nových možností je základem pro budoucí fungování jednotlivých regionů. Pro předávání tradičních forem lidové kultury je důležitá mezigenerační komunikace. Územní identita se může tímto způsobem převádět do povědomí mladší populace.

Zapojením do účasti na veřejném a společenském životě se prohlubuje a upevňuje vnímání územní identity. Vlastní aktivní přístup může být příkladem pro rozšiřování povědomí o konkrétním území a tím též rozšiřování povědomí o konkrétní identitě. S vnímáním identity se člověk setkává v praktickém každodenním životě, není to tedy otázka účasti na kulturní akci konané několikrát v roce.

K **utváření identity** tedy nesporně patří vlastní podíl na její tvorbě, osobní vklad a sounáležitost. Ve vědomí lidí se ocitá konkrétní člověk s jeho životem, který se objevuje ve vyprávěních, vyobrazen jako postava v knihách a dramatických hrách či na obrazech a fotografiích. Při vzpomínce na něho se v mysli lidí vybavuje také vědomí územní identity, a tím vzniká jistý koloběh – identita formující člověka, člověk utvářející identitu.

Identitu podle Vencálka (1998) nechápeme ve smyslu „osudové danosti“, nechápeme ji ani ve smyslu „geneticky zakódované stability“, ale rozumíme jí stále se vyvíjející **fenomén kulturní krajiny**, jehož základní vývojový trend je určován charakterem v území se uplatňujícími protisměrných sil (racionální a iracionální povahy).

Nelze tedy pohlížet na region jako na pouhý průnik určitých komponentů (jevů) v krajině existujících (navíc vnímaných pouze jako racionální složky či souvislosti krajiny), ale je třeba jej pojímat ve vztahu k lidem, tedy k těm, kteří projevují vyšší či menší míru identity s daným prostorem (ať už v něm bezprostředně žijí, nebo jsou s ním propojeni jinými souvztažnostmi). Nejcennějším fenoménem kulturní krajiny je ochota lidí

ke spoluúčasti na rozvoji všech časoprostorových aspektů území, vedoucí k harmonii racionálních a iracionálních sil v něm se uplatňujících, a tedy v konečné podobě se promítající do spokojeného života lidí v daném území žijících. (Vencálek, 1998).

Podle vzájemné **harmonie racionálních a iracionálních sil** v krajině zvažují lidé, jestli budou danou krajinu obývat či ji opustí a budou hledat a vytvářet svou územní identitu na jiném místě. Poměr těchto složek by měl být vyvážený, protože zvětšující se odchylka či extrémní vybočení nepřispívá k plnému souznění s krajinou a vytváření tamní identity. Přesto v praktickém životě musí často docházet ke kompromisům. Dostatek racionálních prvků je upřednostňován na úkor iracionálních, které jsou neméně důležité. V opačném případě zvolí-li člověk krajinu bohatou na iracionální prvky, musí se spokojit s nedostatečným racionálním zázemím.

Jako mnohé lidí poutá kouzlo jednoho konkrétního místa v podobě genia loci, tak v případě souhry mnohých neopakovatelných míst je to právě **genius regionis**, jenž zahrnuje působení mimořádných vlastností a významů určitého regionu. Společně vytváří jedinečný celek, který přitahuje návštěvníky z blízkého i širokého okolí. Regionální identitu zde tvoří vztahy obyvatel s prostředím i obyvatel mezi sebou.

Mezi významné regiony u nás můžeme zařadit například z českých zemí Slezsko, z částí zemí jižní Čechy, národopisné oblasti Valašsko, Haná aj. Podle Vencálka (1998) v Čechách úloha Prahy působí z hlediska vývoje území jako staletými posilované centrum (historicky jedno z neměnných hlavních měst v Evropě), na Moravě a v českém Slezsku mají lidé neobyčejně výraznější smysl pro vnímání území jako regionů utvářených na bázi protisměrného působení tradic a inovací.

Genius regionis je pochopitelně velmi obtížně popsitelný. Znesnadňuje to mimo jiné i skutečnost, že se do něj promítá velké množství lidské iracionality. Genius regionis existuje nezávisle na racionálním vnímání reality území. **K iracionálním prvkům**, majícím regionotvorný charakter, náleží např. duch veřejného života, charakter a úroveň vzájemného soužití lidí v regionech, či jinak určená specifika územně diferencovaných typů lidské kultury.

4. Vymezení Slovácka v geografické literatuře

Slovácký region (obr. 1) se nachází v jihovýchodní části České republiky na rozhraní dvou krajů Jihomoravského a Zlínského, při hranicích se Slovenskou republikou a Rakouskem, které tvoří jeho jižní a jihovýchodní hranici. Od nejnižnějšího místa Slovácka, hraničního trojmezí těchto tří států, severovýchodním směrem podél státní hranice prochází jediný ostřeji vymežitelný okraj Slovácka.

Obr. 1: Poloha Slovácka v rámci České republiky podle Vencálka (1999)

Převážná většina autorů (např. Niederle, Tarcalová, Vencálek) se shoduje na tom, že severní a severozápadní hranice probíhá podél pohoří – vrcholech *Chřibů* a *Ždánického lesa*, ale vymezuje se už s menší přesností. Zbývající hranice tvoří podle fyzickogeografických jevů hůře vymežitelná přechodné oblasti jednak v severovýchodní části Slovácka – na spojnici Chřibů a Bílých Karpat, jednak v jihozápadní části – na spojnici Ždánického lesa a státní hranice s Rakouskem, případně *řekou Dyjí*.

Přirozenou osu Slovácka rýsuje *řeka Morava*, která spolu s *řekou Dyjí* představuje nejvýznamnější vodní toky tohoto území. K dalším zdrojnicím patří *řeky Olšava, Velička, Kyjovka* a *Trkmanka*.

Vencálek (1999) podle tohoto hlediska vymezuje území Slovácka od *Napajedelské brány* jako hranice mezi moravskými úvaly i mezi slováckým a hanáckým regionem, dále

přes *Chřiby*, *Ždánický les* a poměrně velkoryse na západ až k *Dunajovickým vrchům* a *Dyjsko-svratecké nivě* v Dyjsko-svrateckém úvalu. Jižní hranici tvoří *Dolnomoravský úval*, přiléhající ke státním hranicím, na jihovýchodě *Chvojnická pahorkatina* a východním a severovýchodním směrem dílčí jednotky Bílých Karpat *Žalostinská vrchovina*, *Javořická* a *Lopenická hornatina* a *Strážanská kotlina*.

Geografické vymezení Slovácka na severu *Napajedelskou branou*, na východě hranicí České a Slovenské republiky kopírující hřbet horského masivu *Bílých Karpat* a dolní tok *řeky Moravy*, na jihu *rakouskou hranicí*, na západě siluetou *Chřibů* a *Ždánického lesa* uvádí Tisková zpráva Regionu Slovácka. Za rozlohu jádra Slovácka je uvedeno **2 732 km²**, přechodná pásma s vlivy hanáckými a valašskými dosahují 618 km².

Niederle (1923) popisuje Moravské Slovensko převážně z národopisných hledisek, ve svém díle však také vymezuje tuto oblast na základě fyzickogeografických charakteristik. Přirozené hranice tvoří na severu výběžky *Jablunkovských Karpat* po *Napajedla*, nejvyšší *vrcholy Chřibů* a *Ždánských hor*, přes *říčku Trkmanku* k *Šakvicím* a pravému břehu *Dyje*, k *Pálavským horám*, dále přes poněmčenou *Lednici* i *Břeclav* k břehům *Moravy* a od *Radějova* přes výběžky *Bílých Karpat* až k vrchu *Javorníku*, k řece *Olšavě* u *Starého Hrozenkova* a *Bojkovic*.

Přesněji vymezuje *Slovácko* v rozmezí **48° 35'** a **49° 10'** severní šířky a **16° 45'** a **17° 55'** východní délky.

5. Vymezení Slovácka v negeografické převážně etnografické literatuře

5.1 Vymezení Slovácka z období 18. a 19. století

Jeřábek (1997) uvádí ucelený soupis děl různých autorů o vývoji etnografie na Moravě v rozmezí let 1786–1884, z nichž byly vybrány části zmiňující studované území Slovácka.

A/ František Josef Schwoy v díle *Topographische Schilderung des Markgrafthum Mähren I. Prag und Leipzig 1786: Karakter der Nation* vymezuje tuto oblast od výtoku řeky Moravy ze země v Brněnském kraji, v celém Hradištském kraji a ve větší části Přerovského kraje téměř až k Odře, kde se venkovan jak v jazyce, tak i v kroji a v mravech výrazně liší od zbývající země. Jeho jazyk – slovanský dialekt – se velmi blíží dnešnímu chorvatskému, a oděv je bezmála jako prostý uherský za nedalekými hranicemi. I zde se musí ještě dále rozlišovat mezi obyvateli úrodných oblastí na řece Moravě, plodících víno a obilí, a obyvateli hor. Lid kolem řeky Moravy nazývá Slováky a jejich kraj Slovensko. Obyvatele pohoří Hradištského a Přerovského kraje nazývá Valachy a jejich kraj Valašsko.

B/ Jan Nepomuk Alois Hanke z Hankenštejna v díle *Bibliothek der Mährischen Staatskunde I., Wien 1786* líčí obyvatele Markrabství Moravského v množství lidu na 1 500 000 duší, a toto množství lidu člení na Hanáky, na Slováky, na obyvatele české, německé a francouzské.

Slováci nebo spíše Slaváci, také větev nejprapůvodnějšího kmene Slovanů, obývají nejvzdálenější část Moravy na východě a jihu při hranicích Těšína a Uher. Dělí se na Valachy, Zálesáky a Slováky.

Jazyk Valachů považuje čistý slovanský dialekt, jenž se nejvíce blíží původnímu jazyku. Zálesáci podle něj žijí dále dolů při uherské hranici v kraji kolem Vsetína, Klobouků, Brumova až k Velké, a Zálesáci se nazývají proto, že bydlí za lesem. Avšak zdá se, že prapředkové slovem Zálesí či Za lesy rozuměli Karpaty. Hranicí této jejich domoviny jsou Vsetín, Uherský Brod až Strání, na východě pak pohoří Karpat.

Slováci žijí kolem Uherského Hradiště, Kyjova, Strážnice, Ostrohu a Břeclavi, a od prvních dvou se liší jen ve zvycích a v kroji, avšak také jen nepodstatně. Věnují se více polnohospodářství nežli chovu dobytka, a již se smísili se sousedícími Hanáky. Svým

východním bratrům se sice vyrovnají co do důvtipu, avšak nikoli již v obratnosti. Domovem těchto Slováků je celý Uherskohradišťský kraj, kousek Brněnského kraje směrem k Uhrám a kousek Přerovského kraje směrem k Těšínsku.

C/ Joseph Rohrer ve svém pojednání *Versuch über die slawischen Bewohner der österreichischen Monarchie I., Wien 1804* nazývá Valachy horskými Slováky a k Moravskému Slovensku řadí i Valašské Meziříčí

D/ Josef Alois Zeman v díle *Die Podlužaken. Ein kleiner Beitrag zur Ethnographie von Mähren. Mährischer Wanderer* popisuje Podlužáky a Podluží v místě, kde se Morava ve svém nejjižnějším výběžku při uherské a rakouské hranici ztrácí v cípu tvořeném oběma hlavními řekami země, Moravou a Dyjí, a obývaném pod jménem Podluža slovanským obyvatelstvem. Označení **Podluža** se omezuje vlastně jen na několik osad ležících na řece Moravě; tedy obyvatele panství Břeclav s výjimkou obyvatel vesnic Bílovice, Moravský Žižkov a Mikulčice, i slovanské obyvatele Lednice. V tomto rozšířeném významu zahrnuje nyní oblast Podluží městyse Břeclav, Lanžhot, Týnec a Tvrdonice, dále pak vesnice Kostice, Moravská Nová Ves, Hrušky, Lanštorf (dnes Ladná) a Stará Břeclav, jež jsou patří k panství vládnoucích knížat z Liechtensteinu v Břeclavi.

E/ K. J. Jurende popisuje etnografii Moravy v díle *Grundrisse zur Ethnographie Mährens. Moravia 1815* jako území obývané dvěma hlavními národy: Slovany a Němci. Počtem převyšují Slované Němce téměř trojnásobně. Obyvatelstvo Moravy, bez Slezska, lze v každém ohledu odhadnout na půldruhého milionu, z nichž dosud je přibližně 1 100 000 Slovanů a 400 000 Němců. Hlavním jazykem země je tedy takzvaný jazyk moravsko-slovanský, avšak nejméně 100 000 Moravanů hovoří oběma zemskými jazyky.

Slovanů dělí na čtyři hlavní kmeny: Hanáky, Slováci, Horáci nebo Podhoráci a Podlužáci. **Slováci** dále dělí na Slováci u Uherského Hradiště, Kyjova, Strážnice, Ostrohu. Valachy u pramenů Bečvy, tedy na úpatí mocného Radhoště kolem Rožnova, Valašského Meziříčí, Zálesáci u Vsetína, Klobouků, Brumova až po Velkou, Kopaničáři, Pasekáři a Salašáci. Tito všichni žijí na tzv. Valašsku a Slovácku. Tak se nazývají končiny Moravy na horských hřbetech či výběžcích Karpat, jež dělí a vymezují povodí Moravy od povodí Váhu. Slováci patří k prastarému moravkoslovanskému kmenu na východě a jihu země. Ti, kteří žijí na březích Moravy, se nazývají vlastními Slováci

a jejich domovina Slovácko, na rozdíl od jejich bratří v pohoří Karpat, kteří se nazývají Valaši a jejich domovina Valašsko.

Hranice na severu tvoří Buchlov, Napajedla (v pohoří Chřiby), Zlín, Fryšták a Lukov, na východě Valašsko, Vizovice, Brumov, na jihu uherská hranice, Velká nad Veličkou, Strážnice, Hodonín a na západě Podluží.

Valaši jsou Slováci v karpatském pohoří, na panstvích Brumov, Vsetín, Valašské Meziříčí a Hukvaldy. **Kopaničáři** se nazývají ti Valaši, kteří si svá obytná místa vytvořili vysoko v horách vymýcením lesů. **Zálesáky**, rovněž Valachy, považuje za talentovanější a šťastnější. Jejich důvtip je proslavený a vinná réva kvete na svazích, jež obývají kolem Vsetína, Klobouků, Brumova až po Velkou. **Salašáci** a nomádští Valaši provozující chov ovcí na horských pastvinách výběžků Karpat, žijí přes celé léto v chýši (kolibě) a přes noc mají ovce u sebe v ohradách zřízených na pastvinách.

Pasekáři se nazývají ti Valaši, kteří žijí v osamocených chýších pod horami, mnohem níže než Salašáci. Věnují se více chovu skotu a obdělávání polí. Jsou rozptýleni po celých horách. Kolem Frenštátu je více než 70 takovýchto chýší, které se nazývají paseky. Hranice Valašska jsou přibližně směrem na sever Bystřice, Valašské Meziříčí, Frenštát a Místek; na východ řeka Ostravice, Frýdlant; na jihovýchod vlastní uherská hranice na západ Brumov, Vizovice a Lukov, nebo Liptálské hory.

F/ Albin Heinrich charakterizoval v díle *Sprache, Charakter, Sitten und Gebräuche der Bewohner. IV. Hradischer Kreis. Brünn, 1838* Hradištský kraj pomocí jazyka, charakteru a mravů takto: jazyk je slovanský, jenž se však ve vztahu k původním kmenům národním, jimž jsou Hanáci, Slováci, Valaši (Pasekáři) liší také v nářečí.

Zálesáci (Pasekáři) nejsou nikdo jiný než Valaši, již v tzv. salaších pěstují jakýsi druh alpského salašnictví. Slováci obývají jižní a jihozápadní část tohoto kraje na obou březích Moravy. Obyvatele Podluží charakterizuje jako z Chorvatska naverbované kolonisty, obývající Břeclav, Lanžhot, Týnec a Tvrdonice, Kostice, Novou Ves, Hrušky, Lanštorf (dnes Ladná), Starou Břeclav a část Lednice.

G/ V. Brandl ve spise *Hanbuch der mährischer Vaterlandskunde. Brünn 1860, Kniha pro každého Moravana* řadí Slovany na Moravě, jako Čechy, Slezáky a Slováky, ke kmenu česko-slovanskému, známé pod jménem Horákův, Hanákův, Slovákův a Valachův.

Slováci, obývající celou východní část Moravy a spojující uherské Slováky s ostatním Českoslovanstvím jsou bez odporu nejsilnější obyvatelé Moravy. Leč bohužel

veliká část jich, obzvláště v hornatých krajinách blíž uherských hranic ve vzdělanosti tak daleko nedospěla, jak ostatní Slované na Moravě, kdežto Slováci vůkol Břeclavi a Uherského Hradiště mezi nejprobuzenější lid moravský náležejí. Tím však se chvalně liší Slováci od ostatních Moravanův, že řeč jich nejméně jest nakažena cizími slovy.

H/ Carl Freiherr von Czoernig v díle *Die Vertheilung der Voelkerstaemme und deren Gruppen in der Oesterreichischen Monarchie (Sprachgraenzen und Sprachinseln) sammt einer statistisch-ethnographischen Uebersicht. Wien 1861* poukazuje na neostrost hranice Moravanů ke Slovákům a moravským Valachům (horským pastevcům) na východní hranici (v moravsko-uherských Karpatech), kde probíhá jen nářeční přechod, proto není na etnografické mapě vyznačena žádná jazyková hranice.

Obecně může platit moravsko-uherská zemská hranice za hranici mezi moravštinou a slovenštinou, zatímco na východním úbočí Karpat v Uhrách se slovenská řeč jeví jako čistěji vyhraněná.

CH/ Carl Koristka v díle *Abstammung, Sprache, Charakter und Volkstracht der Bevölkerung: a/ Die Slaven in Mähren und Schlesien, b/ Die Deutschen in Mähren und Schlesien. Wien und Olmütz 1861* popisuje Moravské Slováky takto:

Zaujímají celou jihovýchodní část Moravy. Chřibské pohoří považuje téměř za přirozené rozhraní mezi nimi a ostatními Moravany, z jejichž východních svahů se rozšiřují nejen směrem na východ, ale i na severovýchod přes Karpaty až do Uher, jejichž severní oblasti z největší části obývají.

Slováci žijící v úrodném kraji údolí řeky Moravy mezi Uherským Hradištěm a Břeclaví, jakož i v kraji kolem Ždánic a Kyjova, se těší jistému blahobytu, zatímco Slováci žijící v Karpatech, kde půda bez krajního vypětí plodí jen málo, jsou velmi chudí. Oblast obývanou Moravskými Slováky znázorňuje obr. 2.

I/ Beda Dudik v díle *Katalog der nationalen Hausindustrie und der Volkstrachten in Maehren. Brünn 1873* rozděluje Moravu na tři horské pásy se třemi sníženinami a úvaly:

Českomoravskou vrchovinu, Moravskoslezské Sudety a Moravskoslezské Karpaty na východní a severovýchodní straně podél Uher a Haliče směrem od Strážnice přes Novou Lhotu, Bánov, Brumov, Halenkov a Nový Hrozenkov, poté dál přes Velké Karlovice a Jablunkov. Chřiby, jejichž chlupy se zvedají od Napajedel a rozkládají se v první větvi přes Roštín, Střílky a Koryčany, v druhé přes Roštín, Morkovice a Bučovice

a ve třetí přes Střílky, Hustopeče a Boleradice, odděluje u Napajedel pouze Moravská brána od Karpat, k nimž však patří jako jejich část, kterou Moravská brána oddělila.

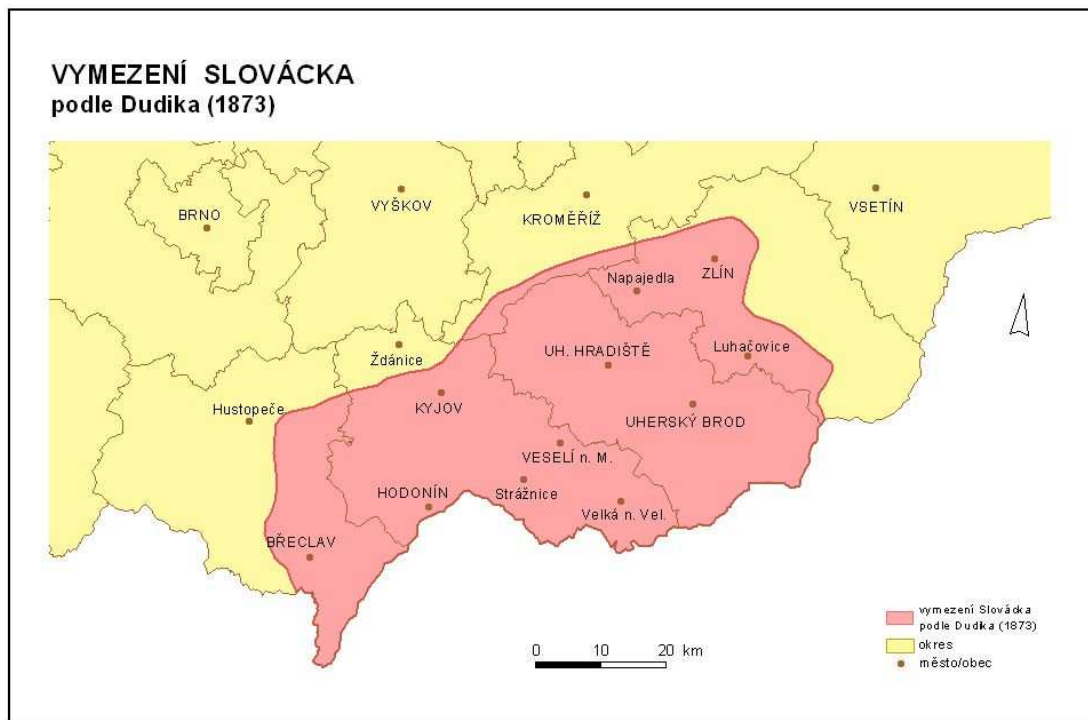
Stejně jako v nejstarších dobách, kdy kmeny jednoho a téhož národa měly rozdílná jména, je tomu i u Slovanů na Moravě, pouze s tím rozdílem, že oproti sousedním Čechům, kde kmenové rozlišení podle jmen zcela zaniklo, se jednotlivé kmeny na Moravě úplně zachovaly a s nimi i jisté význačné charakterové rozdíly, což je důkazem toho, že k jejich genetickému rozdělení došlo v nejranějším dávnověku. Na Moravě rozlišuje Slováky jako celý československý národní kmen, který sahá jižně od Hanáků až po uherskou hranici a ještě daleko za ni. Na Moravě a v některých dolnorakouských obcích žije téměř 83 000 Slovanů přináležejících k tomuto kmeni, v Uhrách naopak na 1 800 000.

Hranice, nichž se na Moravě usadili, jsou – vyjdeme-li ze Střílek – asi následující: Střílky, odsud směrem k Fryštáku je dále Štípa, Hvozdná, Želechovice, Jaroslavice, Provodov, Kamenná (dnes pravděp. Horní) Lhota, Sehradice, Nevšová, Bohuslavice, Roketnice, Šanov, dále až po uherskou hranici a podél ní až k Lednici a Lanštorfu (dnes Ladná), Podivínu, Rakvicím, Velkým Pavlovicím, Horním Bojanovicím přes Morkůvky, Krumvíř, Želetice, Věteřov, Bukovany, Bohuslavice, Muchnice, Blišice, Střílky. Vymezení Slovácka podle Dudika vyznačuje obr. 3.

J/ Richard Trampler v díle *Heimatkunde der Markgrafschaft Mähren, Wien 1877* vypočítává poměr obyvatel Moravy na 26 % Němců, 72 % Slovanů a 2 % Izraelitů. Vymezuje Moravské Slováky žijící na východě země (na východ od pohoří Chřibů). Od jejich slovanských bratrů je dělí linie vedená od Hodonína do Koryčan, Vizovic a Bojkovic až k uherské hranici.

Obr. 2: Vymezení Slovákka podle Koristky (1861)

Obr. 3: Vymezení Slovákka podle Dudíka (1873)

5.2 Vymezení Slováků ve 20. a 21. století

A/ **Niederle (1923)** rozděluje sídla v Československu na několik etnických nebo kulturních oblastí, z nichž **Moravské Slovensko** vytyčuje podle místa na levém či pravém břehu Moravy a podrobně je popisuje následovně:

Obsahuje okresy: Napajedla, Tlumačov, Uh. Hradiště, Uh. Brod, Bojkovice, Ostroh, Strážnice, Hodonín, Kyjov, Bzenec, Hustopeč, Břeclava. Sem připojuje i chorvatské území u Mikulova a Valčic, pokud je slovenské (nikoli německé).

Hranice Moravského Slovenska popisuje jako území **vlastních Slováků**, obývajících jihovýchodní část Moravy při uherských hranicích a také území, které je sice už přechodem k sousednímu Valašsku a Hanácku, ale v němž přece jen převažuje slovenský živel.

Poukazuje hlavně na dvě měřítka, podle nichž celou tuto užší i širší oblast slovenskou odděluje od sousedů: **jazyk a kroj**.

Jazykově celek slovenského nářečí proti jiným okolním probádal Bartoš (in Niederle, 1923). Došel přitom k závěru, že čistě slovenská oblast vedle politické hranice uherské od Vláry po ústí Dyje do Moravy je vymezena řadou následujících obcí, které ještě do ní patří a tedy jsou čistě slovenské:

Stará Břeclav na Dyji, Hrušky, Prušánky, Poddvorov, Čejč, Hovorany, Mistřín, Milotice, Ratíškovice, Rohatec. Od Rohatce počínajíc tvoří hranici řeka Morava až po Napajedla s výjimkou Písku, Starého Města u Uh. Hradiště a Halenkovic, které ještě náležejí ke kraji čistě slovenskému. Od Napajedel pokračuje hranice na východ kolem Topolné, Šarov, Bohuslavic, Březůvek, Provodova, Horní Lhoty, Pozlovic k Slavičínu a dále ke Krhovu a Bzové.

Bartoš zde na východě při horní Vláře pohraniční čáru podrobněji nevymezil a neuzavřel, vedl ji jen od Horní Lhoty ke Slavičínu. Stanovení hranic těchto východních území, kde přechází slovenština k valaštině (kterou považuje za součást slovenského nářečí), není jednoznačné a zde jazykově nelze dobře zjistit, kde začíná valašský dialekt a kde končí dialekt slovenský. Zabývá se proto jinými kritérii – krojem a podobou tamějších domů.

Podle kroje ovšem i celé Luhačovsko-Pozlovsko, Slavičínsko i Bojkovsko má v sobě hodně znaků valašského, a hranice čistého slovenského kroje končí podle Klvani (in

Niederle, 1923) ještě více na západě než hranice jazyková a vymezují ji sídly Šarovy, Částkov, Pasovice, Maršov, Polichno, Rudice, Šumice, Bánov, Bystřice, Hrozenkov.

Niederle (1923) dělí obyvatele Moravského Slovenska podle nářečí a kroje na **čisté moravské Slováky**, kteří se nazývají Doláci, Podlužáci, Záhoráci, Hornáci a Kopaničáři, a **přechodné hanácké Slováky**. Podrobný popis těchto skupin obyvatel je uveden v příloze 5 .

Na základě tohoto ohraničení se podle úředního seznamu z roku 1906 nachází na celé rozloze Moravského Slovenska 235 obcí vedle města Uh. Hradiště, Uh. Brodu, Kyjova, Hodonína, Břeclavi, Strážnice, Napajedel, Bzence, Veselí. Z nich 10 zasahuje ještě do hejtmanství hustopečského, 42 je v kyjovském, 46 v hodonínském, 65 v uherskobrodském a 67 v hradištském. Do hejtmanství holešovského patří náleží pět obcí. Úplný soupis moravkoslovenských obcí mimo města je uveden v příloze 7.

Mimo uvedené obce se v jeho době mluvilo moravkoslovenským nářečím ve valtickém okrese v Dolních Rakousích, hlavně v obcích Poštorné, Hlohovci a Nové Vsi. Obyvatelstvo popisuje jako poslovenštělé Chorvaty, kteří obývají obce Nový Přerov, Gutfjeld a Frelešdorf u Mikulova.

B/ Vencálek (1999) popisuje území slováckého regionu výskytem přechodných oblastí *Luhačovického Zálesí*, kterým prochází pomyslná osa mezi městy Luhačovice a Bojkovice a které nese znatelný vliv Valaška také v důsledku nucené kolonizace tamějších vesnic valašskými obyvateli (např. Žlutava, Halenkovice, Košíky, Jankovice), a *Hanáckého Slovácka* kolem pohoří Středomoravských Karpat. Rozsáhlé území Slovácka zaujímá *Dolňácko*, které dále člení tradičním vymezením na Strážnické, *Uherskohradištské* a *Kyjovské*. V povodí horního toku Veličky kolem centra Velké nad Veličkou se nachází *Hornácko*, v Lopenické pahorkatině s centrem ve Starém Hrozenkově jsou osídleny *Moravské Kopanice* a od česko-rakouské hranice, Lanžhota a Břeclavi přes Moravskou Novou Ves k Hodonínu a Rohatci se rozprostírá *Podluží*.

C/ Langhammerová (2001) vymezuje Slovácko několika menšími podoblastmi, z nichž popisuje *Kopanice*, *Hornácko*, *Dolňácko* a *Podluží*. Blíže vymezuje Kopanice jako území na svazích Karpat, v horské krajině na hranicích Slovenska, s výhledem do Púchovské doliny, směrem k Trenčínu. Z Hornácka vyjmenovává nejznámější obce Velkou nad Veličkou, Hrubou Vrbku a Kuželov, dále Javorník, Novou Lhotu a Lipov. Dolňácko vymezuje slováckými městy Kyjovem, Vlčnovem, Uherským Hradištěm,

Veselím nad Moravou a Strážnicí, kolem nichž se sdružují okolní obce. Podluží charakterizuje jako rovinu kolem řeky Moravy blízko jejího ústí do Dunaje a v ní bohatě vystavěné obce Moravská Nová Ves, Lanžhot, Dolní Bojanovice, Tvrdonice a další vesnice u Břeclavi.

D/ Plocek (2003) region Slovácka člení na subregiony Uherskobrodsko s Kopanicemi, Uherskohradištsko, Strážnicko, Kyjovsko a Podluží. V centrech se shoduje s tradičním pojetím, za součást Slovácka považuje i Hanácké Slovácko i Luhačovické Zálesí.

E/ Doležálek (2006) charakterizuje Slovácko územím od Napajedelska až k soutoku Moravy s Dyjí. Na jihu a jihovýchodě hraničí se Slovenskou republikou (národopisné oblasti Záhorie a slovenské Kopanice). Luhačovické Zálesí vymezuje jako svébytný region, k území Slovácko ho tedy nezařazuje.

Ke srovnání území Slovácka byla vybrána vymezení podle Niederleho, Vencálka, Tarcalové a Doležálka, jež jsou uvedena v příloze 2.

5.3 Vymezení Slovácka podle etnografického hlediska

Slovácko stejně jako ostatní území Moravy procházelo v průběhu historie poměrně intenzivním vývojem, který se znatelně projevil i na formování jeho národopisného cítění. Různé národopisné oblasti postupně vznikaly, slučovaly se a prolínaly nebo naopak byly uměle rozdělovány a ovlivňovány cizími vlivy.

Etnografický nebo *národopisný region* či oblast vymezuje Jančář (2000) jako *územní celek s charakteristickými společnými rysy lidové kultury*, jejímiž tvůrci a nositeli jsou zpravidla příslušníci etnografické skupiny obývající příslušný region, příp. oblast. Nejvyšší úroveň v hierarchii etnografického třídění co se rozlohy týká zaujímá právě region či oblast s nápadně odlišným charakterem lidové kultury a způsobu života v porovnání se sousedními nebo blízkými celky na úrovni nižší.

Názvy etnografických celků a skupin obyvatel jsou odvozeny od geografických jmen (Zámoravčáci), od zeměpisné polohy a rázu kraje (Dolňácko, Hornácko, Záhoří, Podluží), od označení způsobu obživy (Kopaničáři) a od etnonymů (moravští Slováci, Moravské Slovensko). Některé z těchto celků přijaly pojmenování podle názvu obyvatel nebo bylo vytvořeno uměle (hanáčtí Slováci).

5.4 Podrobné vymezení slováckého regionu

Moravské Slovensko (Slovácko, moravští Slováci) uvádí Jančář (2000) jako *rozlehlý a nestejnorodý národopisný region se složitým historickým vývojem*. V literatuře se setkáme s mladými názvy nelidového původu Moravské Slovensko nebo Slovácko, které se tak dostaly i do povědomí široké veřejnosti. Název *Moravské Slovensko*, užívaný převážně ve starší národopisné literatuře, vznikl jako protějšek uherského Slovenska tedy součástí Rakouska-Uherska. Vycházel z nepodloženého předpokladu, že zdejší lid byl slovenského původu, a že hranice tohoto národa zasahovala až k západní hranici moravkoslovenských nářečí včetně nářečí dolského

Nelidového původu je i mladší název oblasti Slovácko včetně poněkud poetičtější laděného jména *Moravská Slovač*. Pojem *Slovácko* se údajně poprvé objevuje ve smyslu Slovensko už za J. Kollára před pol. 19. století, na Moravě se vžil teprve za první republiky, hlavně ve 30. letech 20. století, a postupně vytlačoval původní název Moravské Slovensko. Pojem Moravské Slovácko je etnografy považován za nesprávný.

Hranice etnografického regionu Moravského Slovenska (nověji Slovácka) vytyčili především J. Klvaňa a L. Niederle, kterého se vědecké bádání přidržuje dodnes. Dřívější diferenciaci byla poměrně složitá a v některých částech se také lišila. Například v severní části ležící oblast *Zálesí*, s plným národopisným životem ještě v druhé pol. 19. století, která bohužel zanikla, byla dříve považována za součást Slovácka.

Na severu a severovýchodě je Slovácko ohraničeno úpatím Javorníků a Bílých Karpat s několika obcemi *moravských Kopanic* a devíti obcemi *Horňácka*. Obě tato malá území se od okolí nápadně liší nářečím, tradičními kroji a dalšími složkami lidové kultury. Severovýchodní polovina moravské části Bílých Karpat byla z celého Slovácka osídlena nejpozději. Nacházejí se zde dvorcové vsi na horských pasekách zakládáné v 18. století.

Samotný způsob obhospodařování dal usedlostem i jejím obyvatelům název „*kopanice*“ a „*kopaničáři*“. Z německého vlivu se ujal název Kopaničáři a tím se ze skupiny socioprofesní stala skupina etnografická a z kopanic etnografický okrsek Kopanice, který zahrnuje čtyři vesnice východně od Uherského Brodu a dále kulturně související další čtyři obce. Nápadný vztah mají *Kopanice* také s kopaničářskou oblastí západního Slovenska podél státní hranice. Moravské *Kopanice* jsou oblastí s velmi archaickou kulturou, která má kořeny u kultur, z níž kolonizující osadníci pocházeli. Vytvořil se zde typ karpatského lidového oděvu, který je ještě starobylější než kroj moravských Valachů z přelomu 18. a 19. století.

Horňácko se zformovalo v jednotný etnografický celek mnohem dříve než dostalo své pojmenování. Bylo také v průběhu etnografické historie řazeno k jiným částem Slovácka, např. k *Zálesí* nebo *Kopanicím*. Název *Horňácko* mezi lidmi zdomácněl až v průběhu 20. století.

Poněkud odlišná situace nastává u částí Slovácka, které tvoří *Dolňácko*. Je velmi obtížné zjistit dobu vzniku tohoto názvu i rozsah jeho částí. Jedná se o novodobý název odvozený snad ze staršího lidové označení obyvatel části Dolnomoravského úvalu a přilehlých horských pásem. Sušil (in Jančář, 2000) zaznamenává ve 30. letech 19. století jméno *Doláků* pro lid kolem Uherského Brodu a Uherského Hradiště. Pojem *Dolňáků* a *Dolňácka* se vytvářel uměle a vžil se až někdy v meziválečném období. Byl odvozen jako protějšek *Horňácka*. Postupem času však zdomácněl a užívá se ve spojení s městskými středisky – *uherskohradištské, strážnické, kyjovské* a příp. *uherskobrodské Dolňácko*.

Podluží patří k části regionu Slovácka, o němž se dochovaly jedny z nejranějších zpráv z roku 1708 a 1740. Dnes je vymezováno necelými dvěma desítkami obcí, zatímco

na konci 18. století se udává 70 lokalit. Vymezení Podluží bylo dříve velmi nepřesné, často se k němu přiřazovaly i osady jihomoravských Charvátů ležící mimo území Slovácka. Dnes je Podluží tvořeno 18 vesnicemi a městečky mezi soutokem Dyje a Moravy mezi městy Břeclav a Hodonín. Přičítají se k nim také bývalé charvátské obce na pravém břehu Dyje – Poštorná, Charvátská Nová Ves a Hlohovec. K Podluží náležely i etnicky a kulturně blízké obce v dolnorakouském Podyjí a Pomoraví, které přejaly rakouskou kulturu.

5.5 Přehledné vymezení slováckého regionu

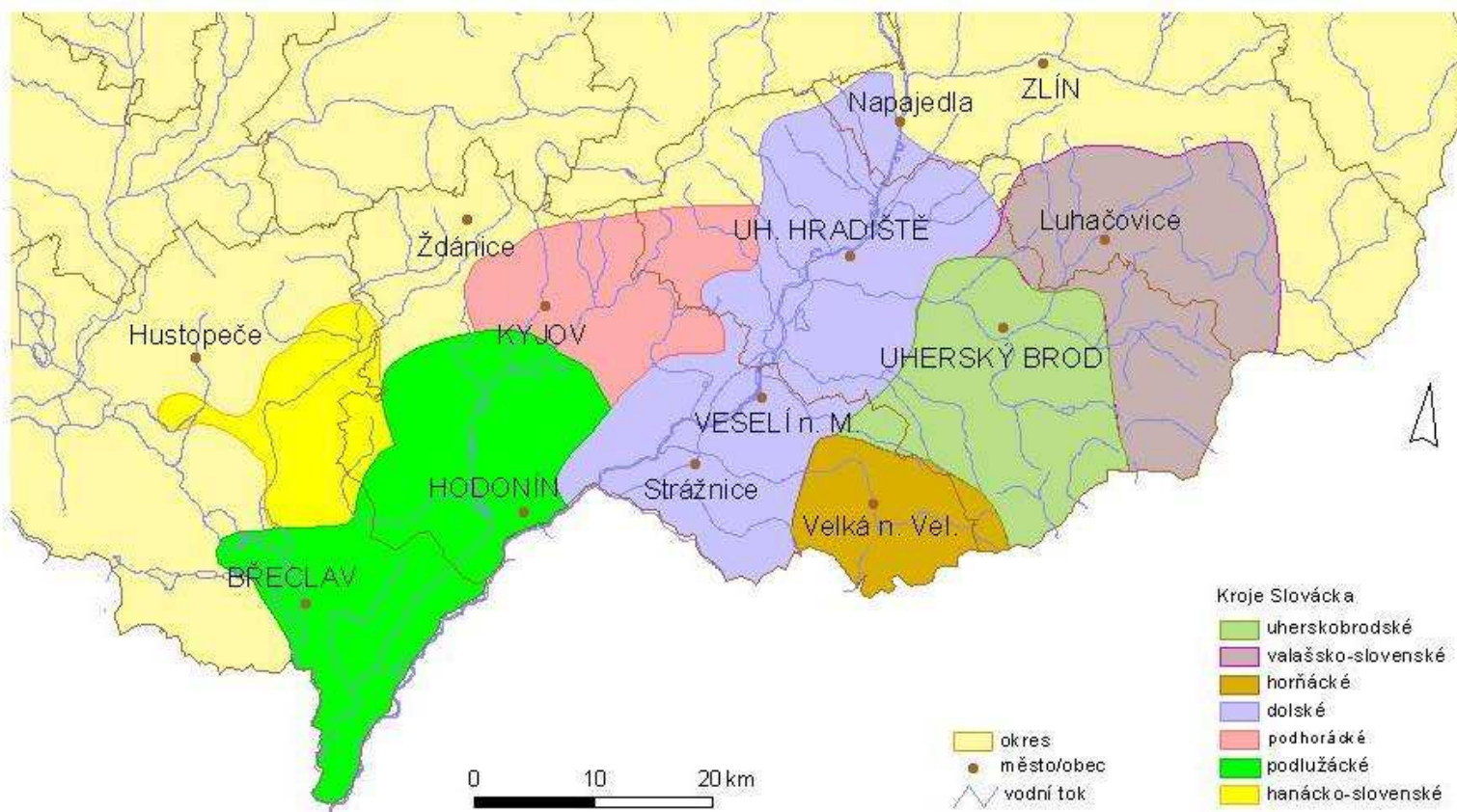
Etnografický region **Moravské Slovensko** neboli **Slovácko** tvoří podle převážné většiny autorů tyto celky, okrsky nebo regiony:

- **Zálesí**
- **moravské Kopanice**
- **Hornácko**
- **Dolňácko**
  - o **uherskohradištské**
  - o **uherskobrodské**
  - o **strážnické**
  - o **kyjovské**
- **Podluží**

Většina teoretického vymezení Slovácka má přibližné schéma, vyskytují se však odlišnosti v zařazení či nezařazení a rozsahu vymezení (*luhačovického*) *Zálesí*, které se někdy vymezuje jako samostatný region v přechodové oblasti Slovácka a Valašska; spojování Hornácka s Kopanicemi, nebo přiřazování - zvláště ve starší literatuře - některých obcí strážnického Dolňácka k Hornácku nebo Kopanicím, dále v dělení Dolňácka také na *uherskobrodsko* a v zařazení či nezařazení a rozsahu vymezení přechodného území *hanáckého Slovácka* jako vlastní součásti Slovácka.

VYMEZENÍ PODOBLASTÍ SLOVÁCKA podle výskytu slováckého kroje (Niederle 1923)

Obr. 4: Vymezení podoblastí Slovácka podle Niederleho (1923)

5.6 Slovácký kroj

Pro každou národopisnou oblast je charakteristický kroj, často se liší obec od obce. Sloužil jako rozlišovací prvek, přesně rozlišil obyvatele bohatějších nížin od chudých podhorských obyvatel. Počátky rozvoje kroje můžeme nalézt ve druhé polovině 18. století. Součásti kroje byly jednoduché s velkou trvanlivostí a v malém počtu, aby vydržely celý život. Podobně obuv byla jednoduchá, praktická a bez výrazných ozdob. Krojové druhy se rozvinuly od počátku 19. století a kroj se začal odlišovat na kroj na všední den, sváteční a obřadní a rozšířila se i jeho výzdoba. Kroj odlišoval i stavy, např. svobodné a vdané, nevěsty, kmotry, starosty, ale i chudších a majetnějších obyvatel (Šimša-Kalábová, 2006).

Celkový ráz slovenského kroje, který se liší od hanáckého a valašského, charakterizuje Niederle (1923) následovně: mužský kroj tvoří úzké *šněrované nohavice* a *haleny*, ženský pak *krátké sukne* a *fěrtochy*. Slováckům uherským je v podstatě příbuzný, ale je bohatější a pestřejší. Nápadné jsou menší klobouky oproti širokým uherským. Velmi rozmanitá a složitá je také úprava šátků žen. Při moravsko-uherských hranicích od Starého Hrozenkova až po Hodonín a Břeclav lze buď v kroji nebo ve výšivkách zjistit mnohou podobu a podrobnosti, které ukazují na příbuznost a vzájemnému působení uherského Slovenska na moravské.

5.6.1 Rozšíření krojů na Slovácku

Celé Moravské Slovensko se podle Niederleho (1923) dělí na **28 krojových oblastí**, které jsou od sebe nápadně odlišné. Rozdíly se projevují zvláště u kroje ženského. Tyto oblasti nazývané *okrsky* se shodují s někdejšími farnostmi ze 17. a 18. století. Stejnost kroje v jedné nebo více blízkých farnostech, které se postupně oddělily, se většinou zachovala až dodnes. Odlišnosti blízkých farností způsobila nová rozloha farností z 19. století, kdy lidé z některých osad začali navštěvovat kostel ve farnosti, kde se nosil jiný kroj. Příkladem může být břeclavský kroj ze Starého Poddvorova, jehož obyvatelé začali chodit do čejkovského kostela, kde se nosil kroj hanácko-slovenský.

Městské obyvatelstvo nosilo kroj slovenský už jen částečně ve Strážnici. Asi do pol. 19. století se nosil selský slovenský kroj v Břeclavi (ještě neponěmčené) i v Hodoníně. Městysy si svůj kroj udržely skoro všechny. Vytratil se kroj žeravský, bohuslavský, koryčanský a ve většině hanácko-slovenských osadách na severozápadě.

Všechny krojové druhy na moravském Slovensku dělí Niederle (1923) na následující skupiny, které považuje za „čisté slovenské kroje u řeky Moravy a ve východní části moravského Slovenska“:

- A) kroje **dolské** či **dolácké**, t. j. kroje horního Pomoraví
- B) kroje **břeclavsko-hodoňské** či **podlužácké** v dolním Pomoraví
- C) kroje **uherskobrodské** či **zálešácké**
- D) kroj **hornácký** v okolí Velké
- E) kroj **kopaničářský** kolem Starého Hrozenkova

A dále za *čisté slovenské kroje západně od řeky Moravy* považuje:

- F) kroje **podhorácké**
- G) kroje **valašsko-slovenské**
- H) kroje **hanácko-slovenské**

Podrobný seznam obcí, kde se tyto kroje nosí, je uveden v příloze 6 a vymezení podoblastí Slovácka znázorňuje obr. 4.

Tarcalová (2005) vychází z Niederleho v popisu krojů v konkrétních obcích, některé obce zařazuje k jinému typu kroje a vytváří odlišné dělení krojů podle subregionů Slovácka na: kroje Dolňácka uherskohradištského, strážnického, uherskobrodského a kyjovského (dříve dolské), kroje podlužácké (zařazené v břeclavsko-hodoňských), kroje hanácko-slovácké, kroje podhorské (dříve zařazené pod uhersko-brodské), kroje hornácké, kroje kopaničářské a kroje valašsko-slovenské. Její souhrnné vymezení uvádí obr. 5.

5.7 Osídlení na Slovácku

Území jihovýchodní Moravy náleží ke starému sídelnímu území, jen okrajové části s větší nadmořskou výškou od 300 m, kam patří pahorkatina Chřibů, Vizovická vrchovina, historické Lucko jižně od Olšavy a svahu Bílých Karpat, mají historii osídlení poměrně kratší. Postupné osídlování z nížin kolem řek se projevuje také na národopisném členění Slovácka, které je tvořeno nížinným Dolňáckem a Podlužím, se zvedajícím se kopcovitým terénem dále Hornáckem, Zálesím a v nejvyšších částech Bílých Karpat osídlenými moravskými Kopanicemi (Šimša, Kalábová, 2006).

Na osídlení této části Moravy se znatelně podepisuje okolní terén. Pro nížiny je charakteristické nepřilíš husté osídlení tvořící velké vesnice, se vzrůstající náročností terénu je osídlení těsnější a vesnice menší a jejich zástavba méně pravidelná, proti tomu se vymyká osídlení nejvýše položených oblastí s osamocenými usedlostmi.

V 18. a 19. století se vymezovaly tři **sídelní typy** s rozdílným původem a vývojem (Šimša, Kalábová, 2006):

1. **Lineární kompaktní sídla**, sledující rovný úsek komunikace SZ-JV orientace
  - 1a. **Silniční a uliční vsi** v Pomoraví, v nižších a rovinnatějších polohách Dolňácka a v Podluží (např. Mutěnice, Sodoměřice)
  - 1b. **Široké ulicovky** na východě Slovácka, od Hornácka po východní Uherskobrodsko a bližší Bojkovsko, v členitější zvlněné krajině v podhůří a nižších polohách Bílých Karpat (např. Suchá Loz, Radějov)
  - 1c. **Návesní ulicovky** v kopcovitém předhůří Chřibů s menším rozsahem a pravidelností (např. Boršice u Buchlovic, Osvětimany)
2. Menší svahové **krátké řadové vsi** s rozvolněnější zástavbou, s preferencí lineárního uspořádání před uzavřeným návesím v luhačovickém Zálesí (např. Provodov, Pradlisko)
3. **Dvorce** s podstatnou odlišností od předchozích typů osídlení, jež vnikaly postupně individuálním osídlováním na rozdíl od hromadné a organizované středověké kolonizace. Určovaly osídlení Kopanic, Zálesí a pohoří Chřibů (např. Lopeník, Žitková)

V oblasti Slovácka o se podle různých pramenů od 16. do přelomu 19. a 20. století vyskytují mimořádně velká sídla. V předbělohorské době byla zdejší sídla několikanásobně větší. V dolňáckém Pomoraví to bylo na šest desítek a na Hornácku asi osm desítek domů. Největší vesnice přesahovaly stovku domů, což bylo v té době ojedinělé.

Do počátku 20. století vzrostl počet domů oproti přelomu 16. a 17. století téměř čtyřnásobně v důsledku přistěhovalectví. V průběhu historie procházelo osídlení dynamickým vývojem kvůli vylidnění po válkách a následném osídlování v obdobích míru (Šimša, Kalábová, 2006).

5.7.1 Lidová architektura ve slovácké krajině

Vliv okolní krajiny na člověka se výrazně uplatnil v průběhu formování lidové tvorby a to i v oblasti architektury jako součásti *hmotné lidové kultury*. Nejvíce se tento jev ukazuje u funkčního i estetického uspořádání obytného domu. Dům na Moravském Slovensku byl **nejmenším selským domem** i přesto, že se nachází v nejurodnějších oblastech naší země. Charakterizují ho úzké dvory, jen na šířku domu, a domy tak malé, že v přední části mívaly pouze dvě malá okna. Obydlí jedné rodiny se omezovalo na síň, komoru a jedinou jizbu; i a jejich rozměry byly nejmenší ze všech. Ukazuje to na životní styl a tradice uspořádání společnosti, sahající do prastarých dob, nikoli na bohatství země a hospodářský standart (Mencl in Šimša, Kalábová, 2006).

Pro Slovácko byla počátkem 19. století charakteristická **zástavba dvora do háku**, s okapovým návesním traktem a dozadu otevřeným dvorem. Dvorové části byly na obou stranách ulicovek většinou na stejné severozápadní straně, aby poskytovaly osluněná závětrí otevřená k jihovýchodu. V Pomoraví byl tento typ dvora výhradní a vytvářel tak jednotnou selskou zástavbu. Při pohledu z ulice vytvářely domy souvislou řadu. Kompaktní uliční zástavba, pro Slovácko typická, je výsledkem dlouhodobého vývoje (Šimša, Kalábová, 2006).

Okapovou zástavbu (dům orientovaný okapem rovnoběžně do ulice) představuje trojdílný dům se vstupní síní, jizbou, komorou a vjezdem do dvora. Hlavní místností domu byla jizba s pecí a kamny. Bylo to místo každodenního setkávání, práce i hlavních životních událostí. Vybavení místnosti mělo jednoduchý účelový charakter, nábytek byl zastoupen stolem, rohovou lavicí, židlemi, postelí a truhlou.

K nejpěknějším a nejrázovitějším architektonickým detailem na zevnějšku domu patří zděný výstupek o dvou vyběhlých pilířích se zaklenutým nahoře, obloukovitým stropem, kterému se po celém Moravském Slovensku říká **žudr** nebo **žudro** vedle celé řady jiných lokálně vzniklých názvů. Žádná část domu nemá tak měnivého názvosloví jako žudro, žudr. Vedle tohoto termínu, který je obvyklý od Napajedel až po Kuželov, Korytnou, Bzovou a v celém Kyjovsku (a byl též na Valašsku; srv. *podžudří* u Vsetína), slyšíme v Lanžhotě *žebráčka*, *žebráčna* (patrně od toho, že v něm v sobotu stáli žebráci), v Tvrdonicích *dolník*, v Chýlčích a v Nové Vsi u Ostrohu *přílepek*, ve Velké, Dolněmčí, Bojkovicích, Šumicích a u Uher. Brodu *rampúch*, v Březové *nálepek*, ve Vlčnově,

Veletinách, Veselí, Lipově *gánek* (z něm. Gang), ve V. Blatnici *vidanek*. V chorvatských vesnicích *gêlba* (Niederle 1923).

Tento typ zdobení domu je dnes zachován v různých podobách spíše ojediněle, např. na chráněném domě v Tasově, v průčelí vinných sklepů v Sudoměřicích, Ždánicích, ve Bzenci, ve Velké nad Veličkou aj.

Ke zdobným prvkům patřila dříve také četná malba na omítce – **ornament**. Jeho původ je popisován jako ozdoba černé kuchyně. Je tvořen rostlinnými motivy (větvičky s lístky ve zvlněném tvaru) s kvítky do tvaru kruhu, které tvoří jednotný dezén, v detailním pohledu je však patrný rozdíl mezi každými prvky.

Pro každou oblast či vesnici je charakteristický jiný druh ornamentu. V dřívějších dobách, ještě na počátku 20. století existovaly školy tzv. „maléřeček“, což byly dívky, které se učily malovat tento ornament. V současnosti se na Slovácku můžeme setkat s obnoveným ornamentem, např. v Hluku, ve Strážnici na několika domech i vlakovém nádraží, na vinohradnických stavbách v Petrově v Plžích a v Blatnici, na mnohých kapličkách aj.

Součástí slováckých domů byl také **průjezd** s komunikační funkcí pro vjezd a vstup do dvora a skladovací funkcí pro uložení vozu, pluhu a jiného náradí. Ze strany návsi byl uzavřený vraty a do dvora byl otevřený. Názvy průjezdu jsou též odrazem regionálních diferencí v pojmenování. Na Uherskobrodsku až po Bystřici říká se tomuto průjezdu *kolňa*, na Zálesí *kůlna*, dále od Blatnice, Dolněmčí a Korytné až po Strážnicko, Podluží a Veselí a v Stříbrnicích slyšíme *návratí* (v Lanžhotě i *vrátnica*), v Březové a Slavkově *podvrátí*, *podevrátí* (Niederle, 1923).

Selské dvory byly druhově chudé na **hospodářská stavení**, která byla postavena mimo vlastní dvůr. Stavby byly určeny většinou pro následné zpracování nebo ukládání produktů zemědělské činnosti obyvatel, byly to stodoly, sušírny a kůlny postavené v humnech a zahradách za domy, seníky rozesety po lukách, vinné sklepy a lisovny u vinohradů a tratí a patrové komory na návsi.

Stavby se neomezovaly na jedinou funkci, ale měly mnohostranné využití. Prostor pod sřechou vinných sklepů se využíval ke skladování sena, slámy i obilí, v seníkových dílech se skladovalo seno (na Zálesí a Kopanicích), ovoce se sušilo v chlebových pecích (na Kyjovsku) a u kládalo do patrových komor (na Zálesí). Využití různých druhů hospodářských staveb i jejich místní rozdíly jsou předmětem další regionální typizace lidové architektury na Slovácku.

Suširny ovoce s pecemi byly v 19. století typické pro ovocnářské kraje luhačovického Zálesí, dolňáckého Uherskobrodsko a severního Uherskohradištska, sousedního Napajedelska i Zlínska.

Seníky byly stavěny v místech, kde se provádělo kosení luk, tedy v Pomoraví a podhůří Bílých Karpat.

Stodoly tvořily a i dnes stále tvoří nedílnou součást každého hospodářství. Stavěly se mimo dvůr, na druhém konci pozemku vytvářely určitou bariéru jinak otevřeného dvora. Pro nížinnou oblast Moravy jsou příznačné podélně průjezdné stodoly. Ve srovnání s příčně průjezdnými měly nízké stěny a vysoké střechy s větší vjezdovou plochou a menší skladovací plochou. Na Slovácku se vyskytovaly v Pomoraví od Veselí nad Moravou k jihu a směrem k severní části Kyjovska. Na Kopanicích byly stodoly mnohem menší, přibližovaly se spíše seníkům. Památkově chráněné stodoly se nachází v Hrubé Vrbce na Hornácku.

Stavební materiál určovaly do jisté míry přírodní zdroje. Ve zdejších oblastech měli lidé přístup k hlíně, méně kvalitnímu dřevu buku (oproti dubu, jehož spotřeba byla omezována šlechtou) a proutí k vyplétání. Od druhé poloviny 18. století platilo státní nařízení o protipožárních stavebních materiálech. Vedlo to k rozšiřování zděných staveb dále do hor. Počátkem 19. století se na Slovácku nacházely zděné stavby s dřevěnými nebo polodřevěnými stodolami. Na západním Hornácku se stavěly celozděné usedlosti, na Kopanicích celodřevěné usedlosti a na Zálesí dřevěné hospodářské stavby.

Zvláštním typem staveb jsou objekty související s výrobou vína, které má na Slovácku dlouhodobou tradici. Stavěly se v řadách pod viničními tratěmi a přestavovaly významnou součást krajiny. **Vinohradnické stavby** byly místy dvojího druhu, často spojené do jednoho celku - sklepy pro skladování vína a lisovny. Na Moravě jsou doloženy od 13., resp. 16. století (Šimša, Kalábová, 2006).

Vyskytují se v podzemí nebo v příkrých svazích i v dalších podobách jako samostatné sklepy bez nadzemních budov, sklepy s nadzemními budovami, lisovny bez sklepů a přízemní nebo vyvýšené či patrové lisovny se sklepy (Vencálek, 1999).

Také vinné sklepy mají svá specifická pojmenování, např. *Plže* v Petrově u Strážnice z 16. století nebo tzv. *búdy* s nadzemní lisovnou a sedlovou střechou z Blatnice pod Sv. Antonínem a Vlčnova.

5.8 Další projevy lidové kultury

Umění starých lidových mistrů a řemeslníků se zachovávají v tradičních muzeích (např. **Muzeum vesnice jihovýchodní Moravy ve Strážnici**) i nově vznikajících muzeích (např. Šumické muzeum). Aby ovšem zůstalo tradiční řemeslo zachováno, nestačí je jen zakonzervovat v muzeu. Oblast Moravského Slovenska náleží k místům, kde se tato tradice obnovuje i jako současné řemeslo. Nejenom na jarmarcích se proto můžeme setkat s tvůrci keramiky (v Tupesích) , předmětů pletených z proutí a orobince, figurek z kukuřičného šustí (ve Vnorovech), perníků a dřeva, kraslic, s jedinečným vzorem pro každou obec.

5.9 Tradice folklóru na Slovácku

Folklór představuje **nehmotné dědictví lidové kultury**, jež se projevuje především hudbou, tancem a lidovou slovesností. Národopisný region Slovácka dává o sobě znát i v dnešní době aktivním folklórním životem.

Jak se celý rok promítal do práce hospodáře, odrážel se i v lidových tradicích a obyčejích. Proto se zde konají nejen folklórní slavnosti, ale i rozličné kulturní akce v průběhu roku: *fašank/fašanek*, *šlaháčka*, *stavění máje*, *jízda králů*, „*zarážání hory*“ a *vinobraní*, *dožínky*, *košty slivovice a vín*, *hody* s průvodem krojovaných po *dědině*, *obchůzky* a *koledování* na Vánoce (Slinták, 2006).

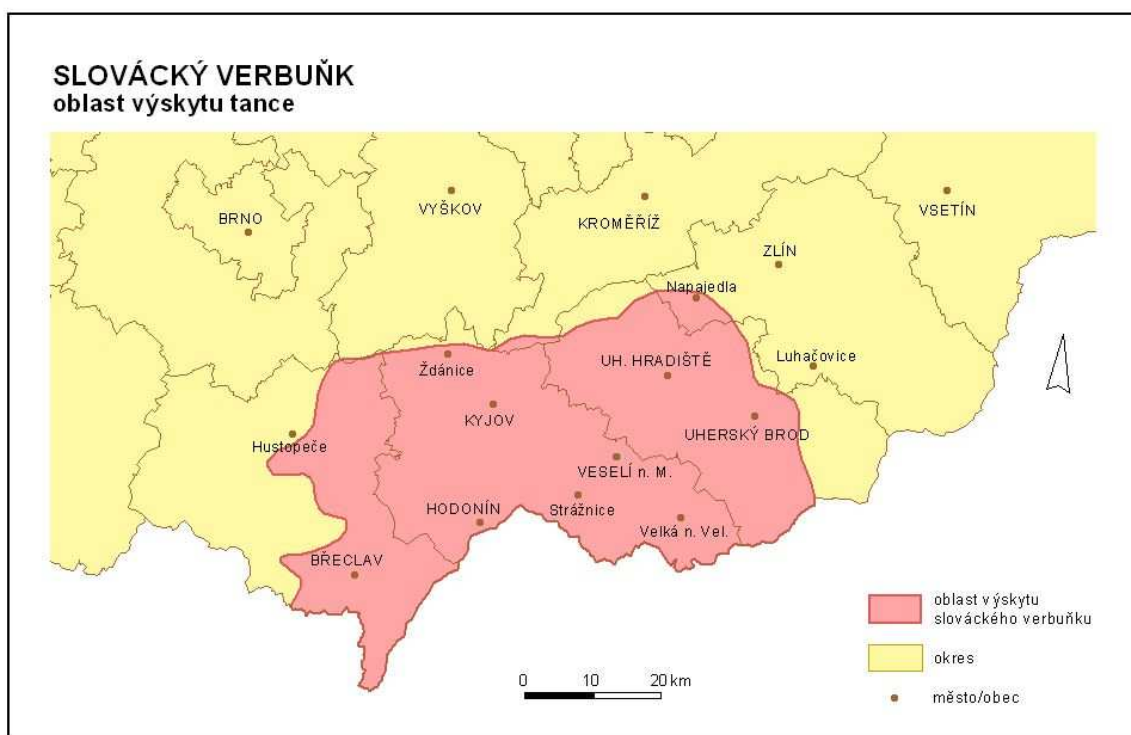
5.9.1 Folklórní slavnosti (Region Slovácko, 2004)

- **Slovácký rok v Kyjově** – pořádán jako nejstarší folklórní slavnost v Českých zemích – již od roku 1921
- **Mezinárodní folklórní festival** ve Strážnici pořádán od roku 1945
- **Podluží v tanci a písni** - národopisné slavnosti v Tvrdonicích přádány od roku 1954
- **Horňácké slavnosti** ve Velké nad Veličkou
- **Jízda králů** ve Vlčnově a Kunovicích
- **Dolňácké slavnosti písní a tanců** v Hluku
- **Kopaničářské slavnosti** ve Starém Hrozenkově
- **Národopisný festival Kyjovska** v Miloticích
- **Mezinárodní festival dětských folklórní souborů** v Luhačovicích

Obr. 5: Rozšíření slováckých krojů podle Tarcalové (2005)

Obr. 6: Oblast výskytu slováckého verbuňku (zdroj: <http://www.nul.k.cz>)

5.9.2 Tanec a hudba na Slovácku

Slinták (2006) vymezuje výrazné oblasti, kde dnes vzkvétá slovácký tanec, k nimž se řadí Dolňácko. Na Kyjovsku jsou to tzv. „*kyjovské skočné*“, na Strážnicku „*strážnické danaje*“, na Hradištsku například „*bílovske sedlcké*“ či „*hucké sedlcké zvané vykopávané*“. Tanečně velmi bohaté je Brodsko, kde se tančí *sedlcké korytňanské, straňanské, brodské, boršické, dolněmčanské* atd. Zálesí má také svůj osobitý tanec a na Kopanicích se vedle sedlckých zachoval i specifický *kopaničářský čardáš*. Hornácko je proslavené svými *sedláckými*, jež si svým temperamentem dodnes zachovaly velkou oblibu, o čemž svědčí stále vznikající nové nápěvy, jichž jsou dnes stovky.

Jižní část Slovácka je z velké míry zasvěcena především *dechové hudbě*, která často doprovází tzv. „*podlužáckou vrtěnou*“. Na Hanáckém Slovácku existuje tzv. „*zavádka*“.

Zcela specifickou záležitostí je tzv. „**slovácký verbuňk**“, což je mužský tanec, složený z předzpěvu a následného samostatného „*cifrování*“ tanečnicků. Cifry jsou taneční variace doprovázející proměnlivé tempo muziky, jež zdánlivě nemají pevný řád, ale ve skutečnosti jsou vázány tanečními zvyklostmi jednotlivých slováckých podoblastí.

Nejlepší tanečníci měří své schopnosti v *Soutěži o nejlepšího tanečníka slováckého verbuňku*, pořádané také v Kyjově a Starém Městě. Území, kde se slovácký verbuňk tancuje, ukazuje obr. 6.

Slovácko podle Slintáka (2006) patří v tvůrčím projevu k vokálnímu stylu. Základním znakem interpretace slovácké písně a hudby je *improvizace, ozdobování melodie, kontrastní tempa*. Jsou plny výbušnosti a zároveň něžnosti a poetičnosti. Proto do tohoto kraje jezdili pro inspiraci **význační hudební skladatelé** – Leoš Janáček, Jaroslav Křička, Vítězslav Novák, Alois Hába a další. Ze Slovácka vzešly celé generace lidových muzikantů a řada lidových souborů písní a tanců. Lidový tanec velmi přesně determinuje jednotlivé části regionu.

Nejstarším stadiem hudebního výrazu na východní Moravě byla *hudba pastevecká*, jež byla typická především pro horské – karpatské oblasti. Pro ni je příznačné používání rozličných píšťal a grumlí (primitivní nástroj z pružného kovové pružiny, jenž se vkládá do úst).

Z pastýřské hudby se vyvinula *hudba gajdošská* (dudácká), stále více doprovázená hrou na strunné nástroje (husličky, basa). Tak vznikla velmi rozšířená *hudba hudecká*, jež se uplatnila především v 18. a 19. století. Cimbál v dnešní podobě nebyl tehdy na Moravě

znám, jen místy se objevovaly primitivní přenosné cimbálky zavěšené kolem krku muzikantů.

Počátek 20. století byl typický mohutným nástupem *hudby dechové*, která svou výraznou břeskností mnohde zcela potlačila hudbu smyčcovou. Její renesance však nastala v půli 20. století, kdy na Moravu pronikly moderní stolové cimbály z Maďarska. Tak se začal uplatňovat dnešní typ *cimbálové muziky*, kterou tvoří vedle samotného cimbálu také basa, housle, případně viola a klarinet (Slinták, 2006).

6. Vymezení Slovácka z hlediska dialektologie

Trávníček (1958) nazývá lidovými nářečemi mluvu příslušníků tvořících nějaký místní (územní, zeměpisný) celek, a to ves, řadu vsí, okres, zemi. Odtud nářečí místní nebo územní, zeměpisná. Podle větších zeměpisných celků – Čech, Moravy a Slezska dělí také nářečí, která mají řadu výrazových prostředků společných, ale po mnoha stránkách se liší. Podle vzájemných rozdílů vymezuje čtyři základní nářeční skupiny: **českou, hanáckou, moravskoslovenskou a lašskou**. Hanácké nářečí tvoří velký kruh uprostřed Moravy, moravskoslovenské se prostírá na jihu Moravy kolem Lanžhota, Břeclavi a širokým pruhem na severovýchodě k slovenským hranicím a směrem k Slezsku až k Rožnovu, Val. Meziříčí a Hranicím.

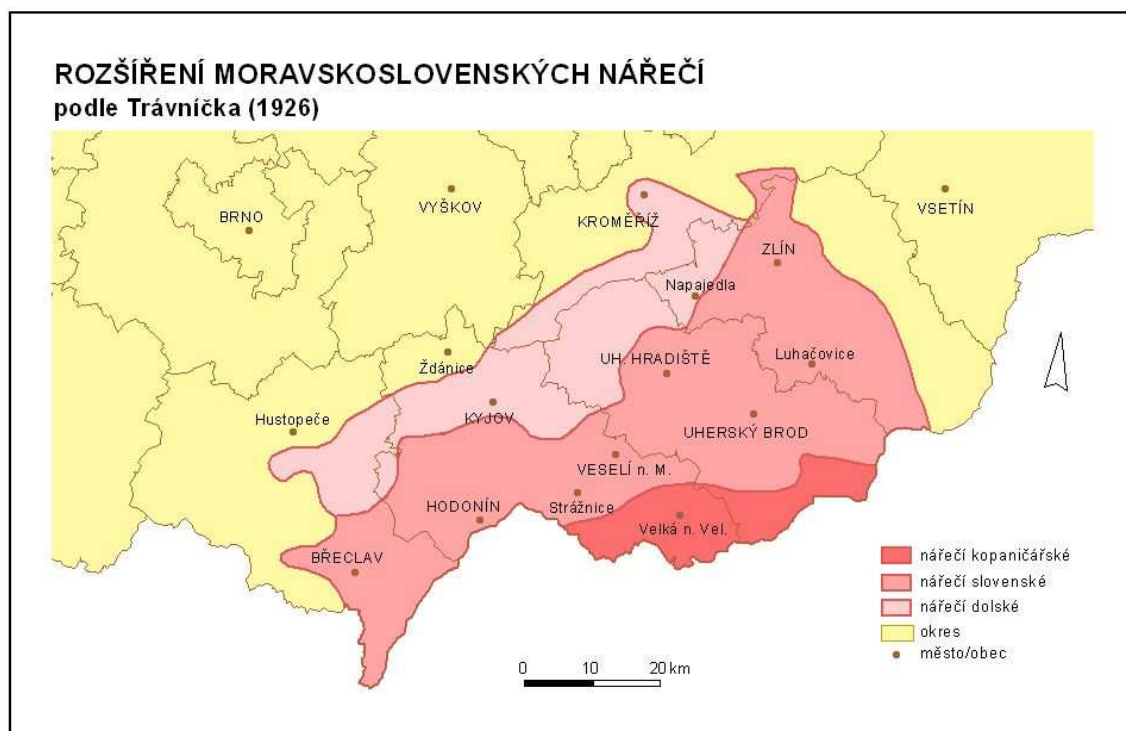
Tyto skupiny dělí Trávníček (1926) na menší nářeční oblasti (obr. 7). V moravské slovenštině je při hranicích hanáčtiny pruh přechodného *nářečí dolského*. Severovýchodní část moravské slovenštiny kolem Rožnova, Val. Meziříčí, Vsetína, Lipníka a Val. Klobouk se nazývá *nářečí valašské*. Při samých hranicích slovenských je *nářečí kopaničářské*.

Podobně také Bělič (1972) vymezuje hlavní nářeční skupiny na *nářečí česká v užším smyslu, středomoravská (hanácká), východomoravská (moravskoslovenská), slezská (lašská) a nářečí polsko-česká*.

Nářečí na Slovácku řadí do skupiny **východomoravské** neboli **moravskoslovenské** a dále dělí na několik poskupin. Na zkoumané území přímo zasahují poskupiny (v přehledu zvýrazněny): jižní (slovácká), podskupiny dolského nářečí a podskupina nářečí kopaničářského.

Nářečí východomoravská (moravskoslovenská)

- **jižní (slovácká) poskupina**
- severní (valašská) poskupina
  - seveverní pomezí severní podskupiny
- západní okrajové úseky
  - severní (hranický) úsek
  - nářečí kelečské
  - **nářečí dolská**
  - **dolský typ s dvojháskami *ej, ou***
- **kopaničářská nářečí**

Obr. 7: Rozšíření moravkoslovenských (východomoravských) nářečí

Do **moravkoslovenské skupiny** náleží také významná moravská nářečí *valašské* a *kelečské*, ležící v severní a severovýchodní části této skupiny.

Většinu území Moravského Slovenska, které se nachází v jižní části samotného jádra východomoravské nářeční skupiny, zauímají *jižní (slovácká) nářečí* od nejjižnějšího výběžku jihovýchodně od Břeclavi na sever téměř po Zlín a Valašské Klobouky. Západní hranice jižní podskupiny proti okrajovým *dolským nářečím* probíhá zhruba již od Napajedel, západně od Uherského Hradiště a Veselí nad Moravou, jižně od Kyjova a západně od Břeclavi. Východní hranice se s výjimkou úseku *kopaničářského nářečí* kryje se státní hranicí se Slovenskou republikou.

Výrazným znakem slováckého nářečí je zejména nestejná výslovnost dvojice *t – l*. Netvrdé *l* se většinou vyslovuje jako spisovné *l* střední, jen někde jako *l'*, tvrdé *t* se místy ještě v současné době tzv. obaluje, t. j. vyslovuje se hláska blížká *uo*, splývající někdy se sousedním *u*, *ú*, např. *huava*, *naúpat* (naloupat), *húpi* (hloupý), *stú* (stůl), *hut*, *hutat* (hlt, hltat). Jednou z obcí, kde můžeme tuto formu i v dnešní době zaslechnout, jsou Vnorovy; např. ve větě *Vuak sa hu.* (Vlak se hnul = rozjel). Splývání zaznívá i ve větě *V huku tuku až puku.* (V Hluku tloukl, až puknul).

Ukázku **jižních nářečí** přináší Bělič (1972) z vyprávění muže z Kunovic u Uherského Hradiště z roku 1878 (upraveno):

„A dī húpáku, že sa tī chce pořá ca matrovat a uámat si huavu! Stejnak umřeš a nač tī to potom bude? Co po húpostách! Já bych nat tima kniškama neseďeu aňi za ňic. Tak sklénku slivovice, to aha! Mislí že nat kniškama něco vištudujes lebo vimislíš? Já tī řeknu že ňic! To zaz já diš si sednu ke Kučerovi a on postaví přede mňe žídlík téj haúskovéj – íha, to sú potom mišlenki, aňi sa neptaj! To jag dibi na mňe zesúpiu duch svatí. Na mú dušu! To tī ňe řeč ide lepsi jag velebnému pánovi.“

Dolská nářečí tvoří úsek rozkládající se v rozeklaném a místy širokém pruhu, který se táhne těsně od Kroměříže a západních částí Zlína směrem k jihozápadu až po bývalou národnostní hranici (s německým obyvatelstvem) jižně od Hustopečí a severoápadně od Břeclavi. Pro dolská nářečí je příznačný větší počet společných znaků se západními nářečnými skupinami než v jádru východomoravské oblasti. Ač jsou přechodovou zónou mezi slováckým a hanáckým nářečím v jižní části, jsou bližší nářečím hanáckým. Rozdíly nastiňuje Bělič (1972) v ukázce dolského nářečí muže z Kostelan nad Moravou z roku 1867 (upraveno, zkráceno):

„Bejvát sem převoznejm. Převážel sem lidi přez Moravu, gde spíž bejvát přejvos. Obecňi vejbor ňe plaťít enom pár grejcarou za rok. Mosét se" si proto na živobyťi zháňad aj inej vejďetek. Chodívát sen do lesa na prouťi a s prouťi sen d'etát košejki.“

Kopaničářská nářečí zahrnují podle Běliče (1972) mluvu úzkého pruhu asi dvaceti obcí a osad při moravsko-slovenské hranici severovýchodně a východně od Strážnice (od Starého Hrozenkova a k jihozápadu za Velkou), zčásti roztroušených jako samoty po mýtiných (kopanicích) na západních svazích jižního úseku Bílých Karpat. V národopisném hledisku bylo k jihozápadní část kopanic přiřazováno i Horňácko.

Bartoš (in Trávníček, 1926) nazývá toto nářečí „různořečí uherskoslovenskou“ a zasazuje ho do osmnácti obcí. Trávníček (1926) vymezuje toto území 21 osadami, jejichž západní hranici tvoří obce Radějov, Lipov, Louka, Blatnička, Boršice, Suchov, Strání, Březová, Olšovec, Lopeník, Bystřice a Žitková. Do dnešní doby se toto nářečí zachovalo v mnohem menším počtu obcí, v některých se nářečí přiblížilo spíše jižním nářečím a v mnohých pomalu zaniklo.

Kopaničářská nářečí jsou ze všech východomoravských nářečí nejvíce shodná s nářečím slovenskými. Mezi jednotlivými obcemi se v mluvě vyskytují značné rozdíly, které ve většině případů svědčí o poměrně mladé kolonizaci z různých částí Slovenska.

K nejvýraznějším znakům tohoto nářečí uvádí Bělič (1972) neexistenci ř, např. *rezať/rezac/rezat, říkat, tri, ve dvori, do komore* a zakončení *-m* ve tvarech 1. os. jedn. čísla sloves, např. *nesem, umrem, kupujem*. Tyto jevy dokresluje ukázka kopaničářského nářečí muže ze Strání (okr. Uherské Hradiště) z roku 1873 (upraveno, zkráceno):

„Na Kopaňicách sem slúžil štiry roki, potom na Brezovej sem u Šimka pásél kravi a u Kolíška v Olšofci dva roki. Potem u Prekresťeních tri roki s koňma, to budem vikladať. Vézél sem jedného kaplana a prišli sme prez hori, a tan ti koňe začali fr'kať a dalej nechceli isť.“

7. Regionální působnost současných „slováckých“ organizací a institucí

V duchu integrace se také na Slovácku slučují obce a města, ale i jednotlivci s přirozeným společným poutem a následně záměrem vzniku sdružení, spolků, „*krúžků*“ a jiných aktivních seskupení. Jejich stručný přehled je uveden v příloze 8. K bližšímu popisu byly vybrány následující iniciativy.

7.1 Oblastní sdružení Slovácka

Region Slovácko (obr. 8) je sdružení právnických osob, které vzniklo v roce 1999 se záměrem rozvoje cestovního ruchu na území přirozeného turistického regionu Slovácko. K iniciativě města Uherské Hradiště se připojili další zakládající členové – města Hluk, Uherský Ostroh, Staré Město, obce Buchlovice, Velehrad, podnikatelskou sféru reprezentovala Okresní hospodářská komora Uherské Hradiště.

Členy sdružení jsou obce, svazky obcí, mikroregiony, občanská a zájmová sdružení a podnikatelské subjekty. V současné době tvoří jeho členskou základnu 27 subjektů z řad místní samosprávy, podnikatelských firem i neziskových organizací z bývalých okresů Hodonín, Uherské Hradiště a Zlín. Přirozený turistický region Slovácko je tedy součástí Jihomoravského a Zlínského kraje.

Dělí svoji působnost do čtyř oblastí: *Břeclavsko*, *Hodonínsko*, *Hradištsko a Zlínsko*, které se dále člení na menší jednotky – Podluží a Hodonín, Lednicko-Valtický areál, Pálava a Nové Mlýny, Kloboucko a Hustopečsko, Kyjovsko, Strážnicko, Hornácko, Baťův kanál, Bílé Karpaty, Uherskobrodsko, Veselsko a Ostrožsko, Hradiště a okolí, Luhačovické Zálesí, Chříby, Zlín a okolí (Region Slovácko, 2004).

Mikroregion *Východní Slovácko* se nachází v členité krajině jihovýchodní Moravy Moravského Slovenska. Jedná se u území ležící na východ od města Uherské Hradiště, které je považováno za perlu Slovácka. Zahrnuje katastry šesti obcí, rozkládající se v Hlucké pahorkatině (obce *Bánov*, *Nivnice* a *Vlčnov*) a v Bílých Karpatech (obce *Bystřice pod Lopeníkem*, *Korytná* a *Suchá Loz*).

Sdružení obcí vzniklo v roce 2005 z důvodu potřeby vytvořit v této oblasti podmínky pro rozvoj turistiky a zajistit moderní rekreační složku infrastruktury regionu. Cílem je příjemné interaktivní prostředí sloužící nejen návštěvníkům, ale i místním

občanům. Iniciativa se uskutečňuje za pomoci Evropské unie, Centra pro regionální rozvoj ČR a Regionální rozvojové agentury Východní Moravy (Pijáček, 2006).

Na uherskohradištsku a jeho okolí vznikly a působí další mikroregiony, k nimž patří mikroregion *Buchlov* s obcemi Velehrad, Kudlovice, Buchlovice a Břestek.

Mikroregion *Dolní Poolšaví* tvoří obce Drslavice, Hradčovice, Kunovice, Podolí, Popovice a Veletiny. Součástí mikroregionu jsou také místní části Uherského Hradiště – Míkovice, Sady a Vésy.

Mikroregion *Ostrožsko* tvoří obce a města Uherský Ostroh, Veselí nad Moravou, Ostrožská Lhota, Hluk, Blatnička, Boršice u Blatnice, Ostrožská Nová Ves a Blatnice pod Sv. Antonínkem.

Mikroregion *Staroměstsko* tvoří 19 obcí: Babice, Boršice, Hostějov, Huštěnovice, Jalubí, Jankovice, Kostelany nad Moravou, Košíky, Nedakonice, Ořechov, Polešovice, Staré Město, Sušice, Traplice, Tučapy, Tupesy, Újezdec, Vážany a Zlechov.

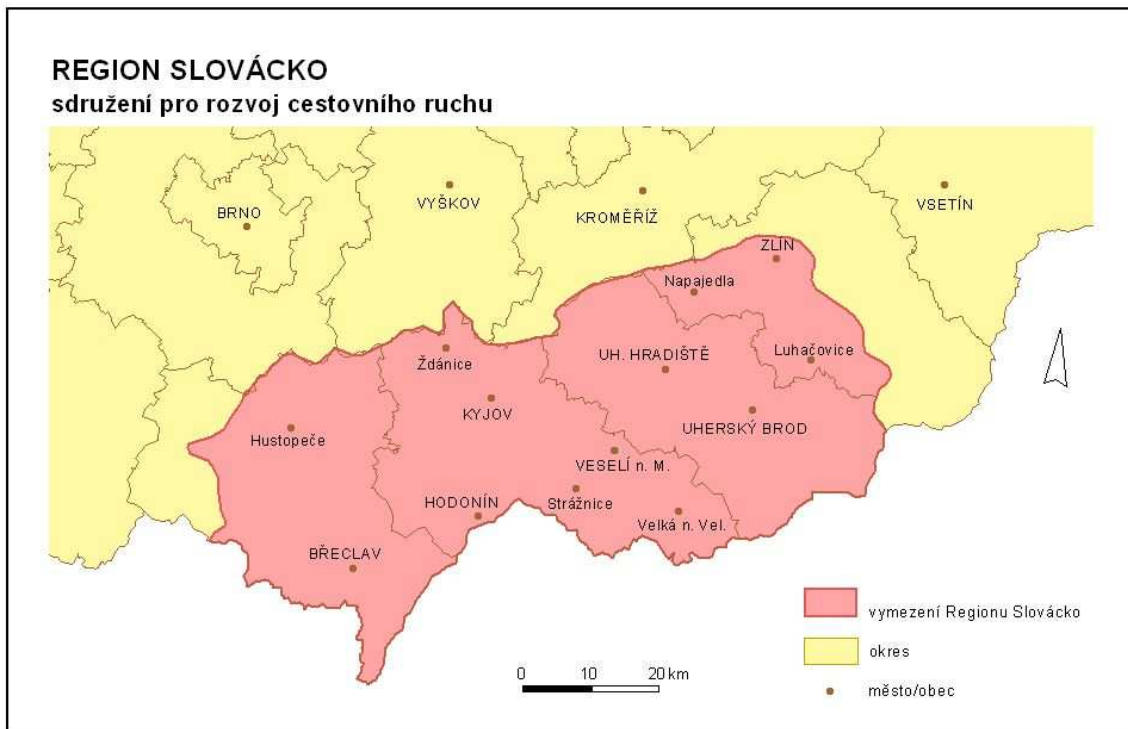
Mikroregion *Za Moravú* je součástí celku NUTS II – Střední Morava. Mikroregion tvoří 10 obcí – Bílovice, Březolupy, Částkov, Kněžpole, Místřice, Nedachlebice, Pašovice, Svárov, Topolná, Zlámanec. Centrem mikroregionu je obec Bílovice (Klub Kultury Uherské Hradiště, 2006).

Kyjovsko zastupuje region **Kyjovské Slovácko**, jež tvoří 39 obcí sdružených v šesti mikroregionech: *Bošovice-Ždánický les-Politaví*, *Ždánicko*, *Babí lom*, *Moštěnka*, *Podchřibí*, *Bzenecko* a *Nový dvůr* (Čarková, 2007).

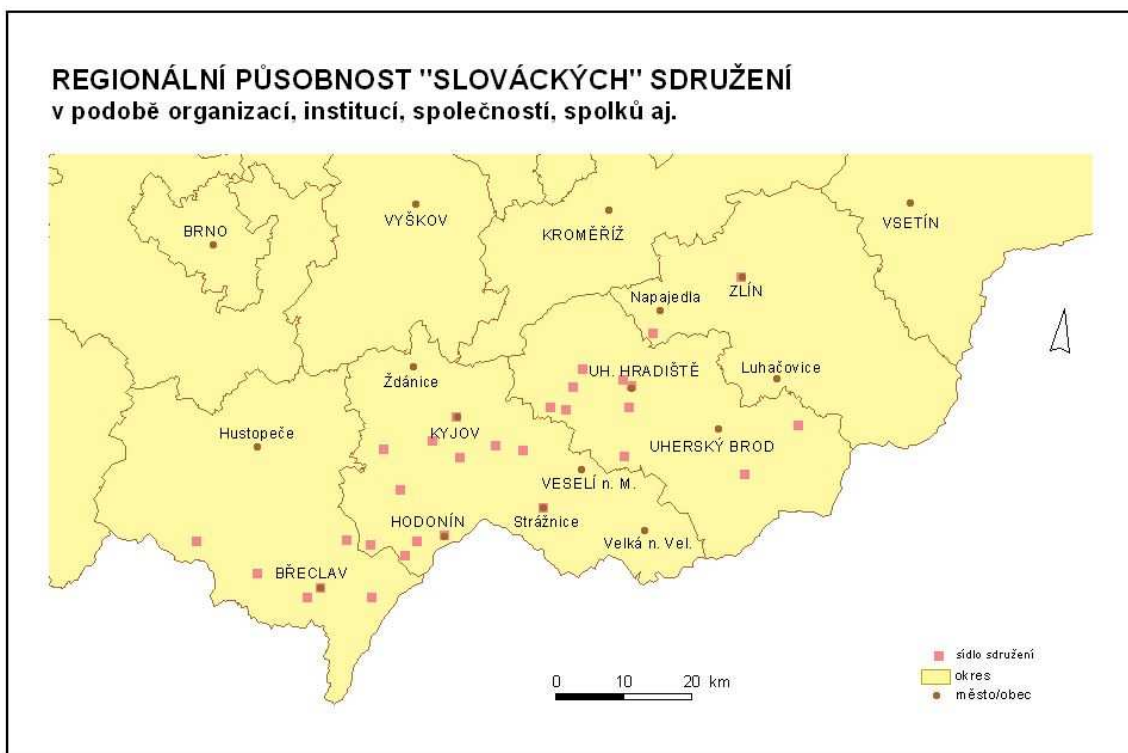
Na hodonínsku působí četné mikroregiony – *Horňácko*, *Strážnicko*, *Hovoransko*, *Hodonínsko*, *Mikulovsko* a *Podluží* (Regionální informační servis, 2007)

7.2 Folklórní sdružení Slovácka

K nejčetnějším folklórním sdružením patří *Slovácký krúžek*, jehož činnost je realizována v mnoha obcích a městech na Slovácku (např. Hodonín, Stará Břeclav, Prušánky) i mimo něj v Praze a Brně, kde se sdružují přistěhovalí Moravští Slováci. Hlavní náplní těchto souborů je tanec besed (česká, moravská, slovácká) a dalších tanců, zpěv s cimbálovou muzikou a udržování tradic. Další folklórní sdružení tvoří soubory písní a tanců, např. *Slovácký soubor Lúčka* ze Svatobořic-Mistřína a cimbálové muziky, např. *CM Slovácko* z Mikulčic.

Obr. 8: Region Slovácko – sružení právnických osob se zaměřením na rozvoj cestovního ruchu

Obr. 9: Regionální působnost „slováckých“ sdružení
(zdroj: http://www.info.mfcr.cz/ares/ares_fr.html.cz)

7.3 Sportovní sdružení Slovácka

Aktivní Slovácko nezastupuje pouze národopisná tematika, ale také četná sdružení pro sport a turistiku. Příkladem mohou být *Slovácký běžecký klub Kyjov*, *Slovácký aeroklub Kunovice*, *Slovácký veslařský klub Břeclav*, *Sportovní klub Slovácká Viktoria Bojkovice* a *FC Slovácko*.

7.4 Kulturní sdružení Slovácka

Významné slovácké instituce z hlediska kultury se nachází v Uherském Hradišti. Velké renomé má za sebou *Slovácké divadlo*, které vzniklo v roce 1945 a od roku 1978 hraje na dvou scénách. Umělecký soubor tvoří třicet členů pod vedením ředitele a režiséra Igora Stránského (Slovácké divadlo, 2007).

Slovácké muzeum se skládá z několika samostatných částí, hlavní budova ve Smetanových sadech v Uherském Hradišti je věnována expozici Slovácko a národopisným, archeologickým a historickým výstavám, Galerie Slováckého muzea výtvarným uměním jihovýchodní Moravy s díly našich i zahraničních autorů, v Památníku Velké Moravy ve Starém Městě se nachází expozice dějin naší země. Ve dvou zemědělských usedlostech v obci Topolná je expozice lidového bydlení a kovářství. Ve čtyřech archeologických lokalitách v Uherském Hradišti, Starém Městě, Modré u Velehradu a u Osvětiman, které jsou vyhlášeny Národními kulturními památkami, je možno prohlédnout si rekonstruované základy velkomoravských chrámových staveb (Slovácké muzeum, 2006).

7.5 Ostatní sdružení a společnosti Slovácka

Z ekonomických subjektů mají Slovácku zastoupení převážně ve větších městech mnohé společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti, např. *Slovácká Fruta, a. s.* v Kunovicích zabývající se výrobou produktů z potravin, *Slovácké vodárny a kanalizace, a. s.* v Uherském Hradišti a *Slovácké strojírny, a. s.* v Uherském Brodě.

Jednotlivá sdružení byla vybrána podle obsahu slova „*slovácký, -á, -é*“ nebo „*Slovácko*“ ve svém názvu z databáze Ministerstva financí ARES (Administrativní registr ekonomických subjektů). Města a obce, v nichž tato sdružení působí, znázorňuje obr. 9, podrobný seznam sdružení je uveden v příloze 8.

8. Výskyt slov „slovácký“ a „moravkoslovácký“ v geografických a jiných názvech a jejich regionální dosah

Je pozoruhodné, že (např. na rozdíl od Hané) se v geografických názvech adjektivum „slovácký, -á, -é“ nebo „moravkoslovácký, -á, -é“ nevyskytuje. Nacházíme ho pouze v názvech ulic ve městech, která leží v regionu Slovácka. Výjimku tvoří ulice Slovácká v Ostravě.

- ulice Slovácká, Rohatec, okres Hodonín
- ulice Slovácká, Mutěnice, okres Hodonín
- ulice Slovácká, Hodonín, okres Hodonín
- ulice Slovácká, Lednice, okres Břeclav
- ulice Slovácká, Břeclav, okres Břeclav
- ulice Slovácká, Tvrdonice, okres Břeclav
- ulice Slovácká, Hluk, okres Uherské Hradiště
- ulice Slovácká, Uherský Brod, okres Uherské Hradiště
- Slovácké nám., Uherský Brod, okres Uherské Hradiště
- ulice Slovácká, Ostrava

Slova „slovácký“ či „Slovácko“ můžeme slyšet také ve spojení se sídly, oblastmi, objekty atp. Příkladem může být město Vlčnov nebo i Uherské Hradiště, jež bývají nazývány „*Perlou Slovácka*“, kněždubský hřbitov je nazýván „*Slovácký Slavín*“, neboť jsou zde pohřbeni významní umělci Slovácka, mezi nimiž je pochován i „*malíř Slovácka*“ Franta Úprka. „*Mekkou Slovácka*“ je nazývána Strážnice, centrum Mezinárodního folklorního festivalu, ale i celého folklorního života v širokém okolí (Slinták, 2006).

Slovácko má také svůj strom, je jím *jeřáb oskeruše*, po slovácky zvaná „*oskoruša*“ – „*strom Slovácka*“.

Slovácko má také významný unikát: 5. 11. 2005 prohlásil generální ředitel UNESCO Koichiro Matsuura tanec *slovácký verbuňk za Mistrovské dílo ústního a nemateriálního dědictví lidstva*. Slovácký verbuňk se tak stal první oceněnou nemateriální památkou naší země a zařadil se mezi devadesát prohlášených fenoménů z celého světa. Tanec byl oceněn pro svou vysokou uměleckou úroveň a byl označen za *výraz kulturní identity celé oblasti Slovácka* (Národní ústav lidové kultury, 2007).

9. Netradiční vymezení Slovácka

9.1 Slovácká sokolská župa

Celá Česká republika je podle serveru Sokol.cz (2007) rozdělena do 43 sokolských žup, z nichž dvě významně zasahují na území Slovácka. Jedná se o župu *Komenského* s TJ v Babicích, Bánově, Bojkovicích, Březnici, Bzové, Koryčanech, Kostelci u Zlína, Kunovicích, Luhačovicích, Malenovicích, Mařaticích, Napajedlech, Otrokovicích, Pitíně, Podolí, Slavičíně, Starém Městě, Štípe, Uherském Hradišti, Uh. Ostrohu, Uh. Brodě, Vlčnově, Zlíně a Želechovicích n. Dřevnicí a župu *Slováckou* uvedenou podle jejích jednot v následujícím přehledu a na obr. 10.

Župa Slovácká zahrnuje následující tělovýchovné jednoty:

- TJ Sokol Brumovice
- TJ Sokol Břeclav
- TJ Sokol Bzenec
- TJ Sokol Čejkovice
- TJ Sokol Dubňany
- TJ Sokol Hodonín
- TJ Sokol Hovorany
- TJ Sokol Hrubá Vrbka
- TJ Sokol Kyjov
- TJ Sokol Lipov
- TJ Sokol Lužice
- TJ Sokol Moravany
- TJ Sokol Mutěnice
- TJ Sokol Petrov
- TJ Sokol Podivín
- TJ Sokol Rakvice
- TJ Sokol Strážnice
- TJ Sokol Svatobořice
- TJ Sokol Šakvice
- TJ Sokol Vacenovice
- TJ Sokol Velká n.Veličkou
- TJ Sokol Velké Bílovice
- TJ Sokol Velké Pavlovice
- TJ Sokol Veselí n.Moravou

9.2 Vinařská podoblast Slovácká

Vymezení Slovácké vinařské podoblasti (obr. 11) je dáno především komplexem fyzickogeografických vlastností, vhodných pro pěstování *vinné révy*. Proto je území Slovácka ochuzeno o Uherskobrodsko, Hornácko a Kopanice, které neposkytují vhodné podmínky. Tato podoblast se dříve dělila na část *kyjovskou*, *mutěnickou*, *bzeneckou*, *strážnickou*, *uherskohradištskou* a *Podluží* vymezenou vinařskými centry Strážnice, Blatnice, Uherský Ostroh, Uherské Hradiště, Bzenec, Kyjov, Ždánice, Dambořice, Mutěnice, Moravská Nová Ves a Břeclav. Na území Slovácka zasahují další dvě vinařské podoblasti Moravy a to *Velkopavlovická* a *Mikulovská* v jeho jihozápadní části (Svaz vinařů České republiky & Národní vinařské centrum, o.p.s., 2007)

Obr. 10: Vymezení sokolské župy Slovácké podle působnosti tělovýchovných jednot

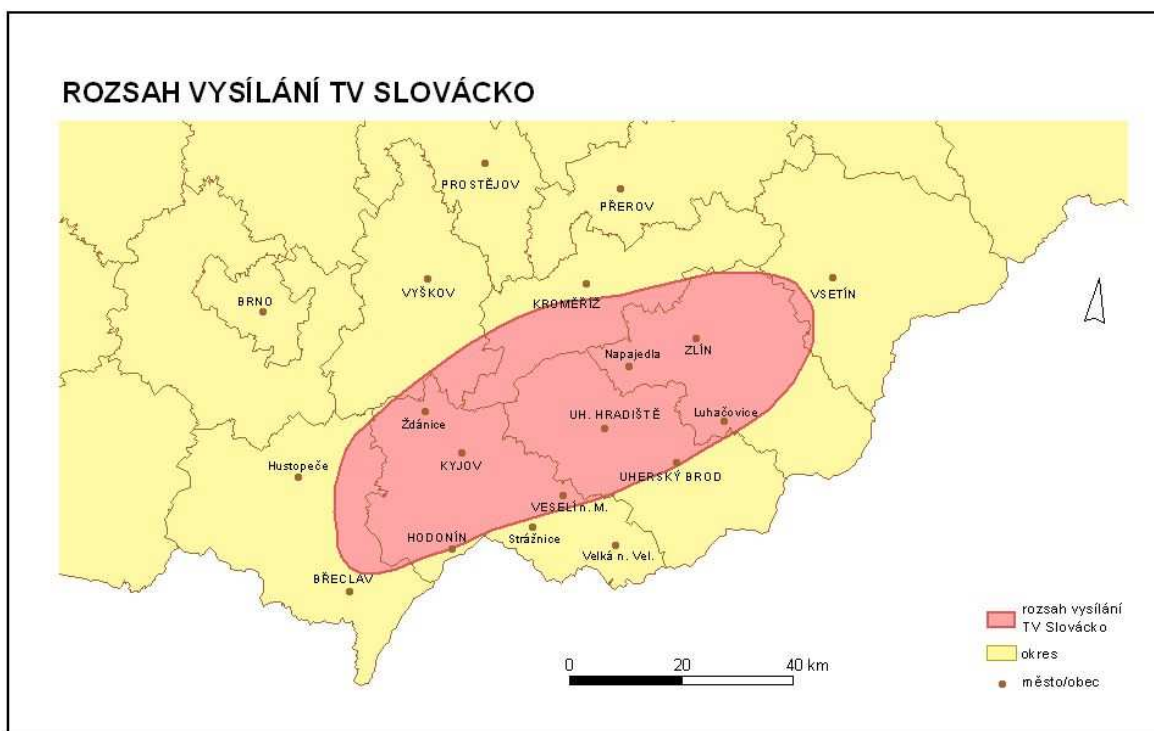
Obr. 11: Vymezení Slovácké vinařské podoblasti

9.3 Slovácko v rámci krajů ČR

Podle Doležálka (2006) vykazuje Slovácko jako přirozený region jednotné sociodemografické charakteristiky (např. míra religiozity a volební chování). Jeho území násilně rozděluje uměle vytvořená hranice krajů, jako vyšších územně samosprávných celků (obr. 1) součástí NUTS III (*La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques*, sloužící pro statistické účely a čerpání finančních prostředků v rámci EU). Podobná situace nastává i na úrovni NUTS II, kde je Slovácko rozděleno mezi dva regiony Jihovýchod a Střední Morava. Doležálek navrhuje na základě území správních obvodů obcí s rozšířenou působností *Uh. Brod, Uh. Hradiště* (Zlínský kraj), *Kyjov, Veselí. n. M., Hodonín a Břeclav* (Jihomoravský kraj) vymezit nový **kraj Slovácko**.

9.4 „Slovácká“ média

Na území Slovácka existuje několik zpravodajských subjektů, které nesou jméno regionu ve svém názvu. Tisk zastupují *Slovácko a Slovácké noviny* dříve samostatné, dnes vycházející jako součást periodika *Deník Slovácko a Slovácký deník* (Wikipedia, 2007). Televizní vysílání poskytuje *TV Slovácko*, jejíž rozsah vysílání znázorňuje obr. 12 (TV Slovácko, 2007).

Obr. 12: Vymezení rozsahu vysílání TV Slovácko

10. Mentální mapa Slovácka

10.1 Teoretické vymezení mentálních map

Myšlenkové neboli **mentální mapy** definuje Voženílek (2001) s odvoláním na Drápelu (1983) jako mapy, které vyjadřují kartografické představy, jejichž pomocí si jedinec uvědomuje určité prostorové charakteristiky a společenské poznatky.

Podle Drbohlava (1991) je mentální mapa grafickým (kartografickým či schematickým) vyjádřením představ člověka o geografickém prostoru, nejčastěji jeho kvalitě nebo uspořádání. Problematiku mentálních map řadí do behaviorální geografie, při jejíž základech stáli **P. Gould** a **K. Lynch**. Každý přinesl na mentální mapy různý pohled, a podle nich se tedy vymezují mentální mapy tzv. „**gouldovského**“ a „**lynchovského**“ typu.

První typ chápe mentální mapu jako obraz atraktivity prostorových preferencí (případně nepreferencí) získaný respondentovým výběrem ideálního místa v libovolném území, sídle, většinou pro trvalé bydlení nebo zaměstnání. Mapa tak vzniká druhotně přenesením slovních informací do mapy (pomocí izolinií, kartogramů aj.).

U druhého typu mentálních map je představa respondenta přímo zanesena do mapy nebo zakreslena pomocí schématu. Mentální mapu tedy představuje zobrazení prostoru, vyjadřující jedincovo vnímání rozsahu, umístění, či tvaru elementů v prostředí, jeho prostorovou orientaci apod.

Konečná mentální je výsledek komplexního působení faktorů, které mají vliv na život jedince. K těm patří zejména společenské, kulturní, politické, ekonomické i genetické aspekty, dále úroveň spokojenosti s daným místem, znalost prostoru, stupeň informovanosti, životní zkušenosti a nespočet dalších.

Podobně se vyjadřuje i Słodczyk (1984), který považuje mentální mapy jednotlivce za jedinečné, neboť každý člověk je ovlivněn souborem individuálních zkušeností a úrovní získaných informací.

Při zjišťování mentální mapy Slovácka respondenti zakreslovali studované území přímo do mapy, jedná se tedy o lynchovský typ. Výslednou mapu můžeme považovat za produkt složitého myšlenkového procesu dotazovaných, vzájemně propojující veškeré zohledňované aspekty.

10.2 Dotazníkové šetření

V rámci terénního výzkumu byl respondentům předkládán dotazník, jež je hlavním zdrojem informací o mentální mapě Slovácka. Dotazník byl záměrně sestaven tak, aby byl dobře čitelný a aby se v něm dotazovaní mohli snadno zorientovat. Zároveň měl jednoduchý formát pro tisk i následné použití a zpracování.

Získané informace můžeme rozdělit do dvou kategorií a to statistické: *místo bydliště, vzdělání, věk a pohlaví respondenta a údaje o dotazování* (datum a město, kde proběhlo dotazování) a kartografické: *zakreslené území Slovácka do mapy*. Ukázka originálního a vyplněného dotazníku je součástí příloh (příloha 3 a 4).

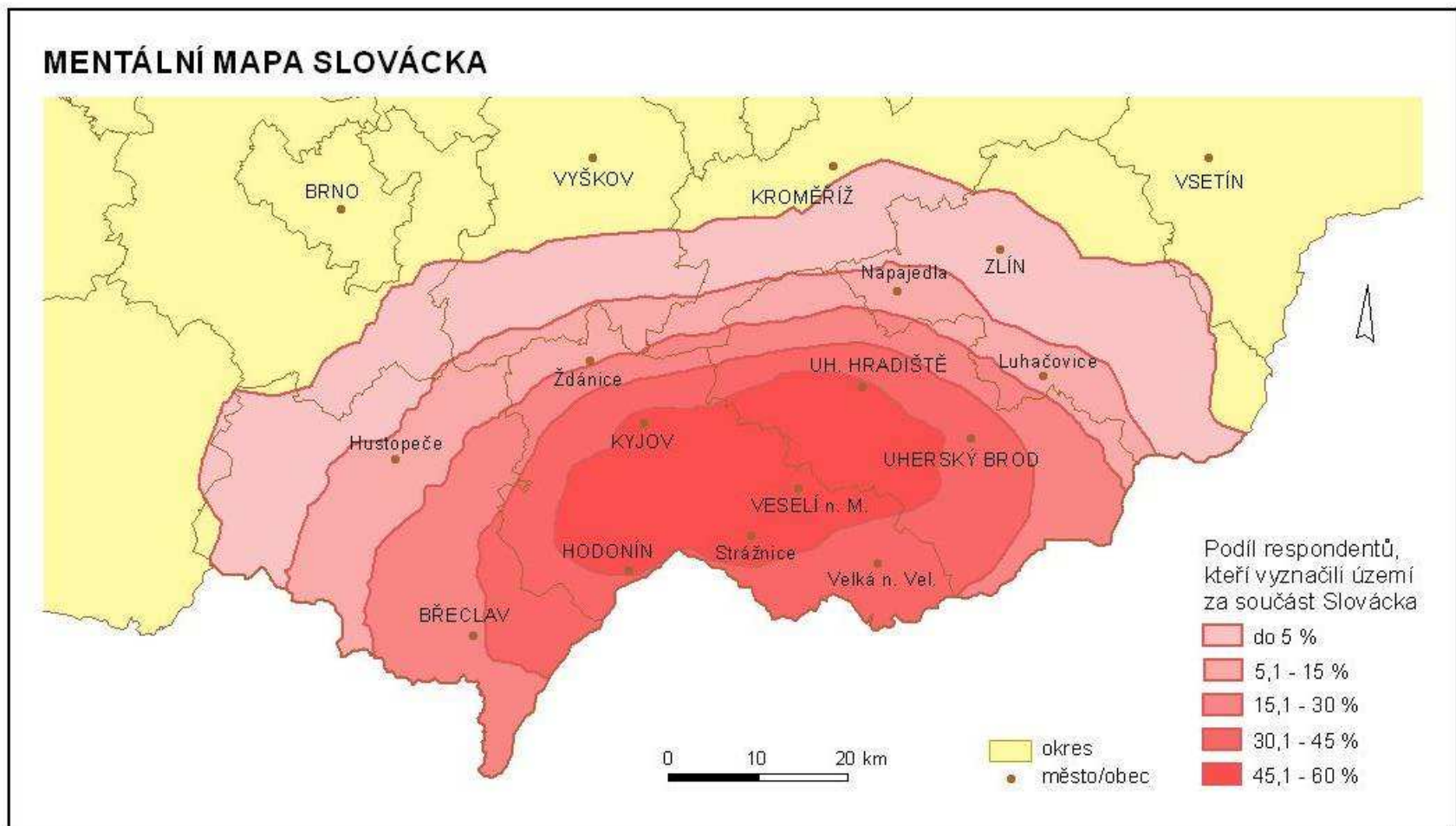
Vybrané mapové území bylo zvoleno tak, aby přesahovalo teoreticky vymezené území Slovácka s patrnými názvy měst, které již do tohoto území nespádají. Jako podklad byl použit výřez mapy měřítka 1:500 000, která byla dostatečně podrobná pro orientaci mezi jednotlivými sídly.

Dotazníkové šetření probíhalo průběžně v sedmi městech (příp. jejich bezprostředním okolí), která jsou považována za nesporná centra Slovácka: **Břeclav, Hodonín, Strážnice, Veselí nad Moravou, Kyjov, Uherské Hradiště a Uherský Brod.**

<i>Město</i>	Veselí n. M.	Kyjov	Uh. Hradiště	Uh. Brod
<i>Poč. respondentů</i>	48	33	40	59
<i>Město</i>	Strážnice	Hodonín	Břeclav	
<i>Poč. respondentů</i>	44	43	50	

Tab. 1: Počet respondentů v uvedených městech

Respondenti byli zastoupeni v různých věkových kategoriích, průměrný věk činil přibližně 42 let. Tři čtvrtiny dotázaných měly středoškolské vzdělání, zbývající čtvrtina dotázaných se téměř rovnoměrně rozdělila mezi vysokoškolsky vzdělané a respondenty se základním vzděláním. Zastoupení žen 56 % mírně převyšovalo zastoupení mužů 44 %.

Obr. 13: Mentální mapa Slovácka

10.3 Konstrukce mentální mapy Slovácka

Při tvorbě mentální mapy bylo cílem vymezit „*intenzitu slováckosti*“, tzn. zjistit podíl respondentů, kteří vyznačily dané území za oblast Slovácka. Prostorové představy dotazovaných byly zpracovány v programu ArcView 3.1.

Všechna území vyznačená respondenty do mapové části dotazníku byla digitalizována tak, že z každého vymezeného území z 317 dotazníků byla vytvořena samostatná vrstva (polygon). Každé vrstvě byla přidělena absolutní hodnota, aby mohly být vrstvy sčítány. Všechny vrstvy byly převedeny do rastrové podoby a reklasifikovány. Součtem vrstev jednotlivých měst vznikly dílčí vrstvy, které byly analyzovány pomocí funkce Map Calculator a Map Query. Výsledný součet těchto sedmi vrstev byl přepočítán na procenta, která vyjadřují podíl respondentů, jež označili konkrétní území za oblast Slovácka.

Součástí diplomové práce jsou také další mapová vymezení Slovácka podle různých hledisek. Podobně jako u mentální mapy byly použity podkladové vrstvy ze souboru dat ARC ČR 500 a každá mapa byla sestrojena jako originál pro účely této práce na základě vlastního výzkumu nebo použití dostupné odborné literatury.

10.4 Srovnání mentálních map

Dotazníkového šetření i analýzy dat ukázaly, že prostorové představy široké veřejnosti o území Slovácka nejsou jednotné a jejich vymezení vykazuje zajímavé výsledky.

Pouze v jednom případě zakreslil respondent svou prostorovou představu zcela mimo tradičně vymezované území Slovácka, což v daném množství respondentů nepředstavuje ani jedno celé procento.

Podíl 5 až 15 % respondentů vymezilo území Slovácka přibližně jako tradičně vymezované území v etnografické literatuře. Ostatní respondenti vymezili území Slovácka rozsáhlejší (méně než 5 % respondentů) nebo naopak vymezili tuto oblast menší (více než 15 % respondentů) než skutečnou. Většina respondentů tedy disponovala prostorovou představou, která alespoň z části zasahovala do tradičně vymezovaného území Slovácka.

Specifický ráz Slovácka jako rozmanitého regionu se podepisuje i na prostorových představách jeho obyvatel. Ve výsledné mentální mapě (příloha 1, obr. 13) se nevyskytuje

žádné místo, které by do území Slovácka zahrnuo 100 % respondentů. Maximální množství respondentů, kteří zaznamenali svou prostorovou představu zkoumaného území do stejného místa, tvoří přibližně 60 %.

Horní hranice intervalu 60 % byla stanovena po zaokrouhlení původní hodnoty 57,8 % do dekadického tvaru. Tato hranice určuje také další rozdělení do tří intervalů po patnácti procentech (u obr. 13 dále na jeden interval po deseti procentech a na jeden mezní interval po pěti procentech). Pro srovnání s teoretickými vymezeními Slovácka (příloha 2) byla proto vybrána hranice 30 %, která představuje polovinu všech prostorových vymezení.

Vymezení mentální mapy v příloze 1 vykazuje určitou odlišnost od vymezení v příloze 2, neboť v prvním případě byla získaná data vztažena na území obcí a tím také rozšířena o nejzazší hranice obcí, zatímco příloha 2 toto vymezení nezohledňuje.

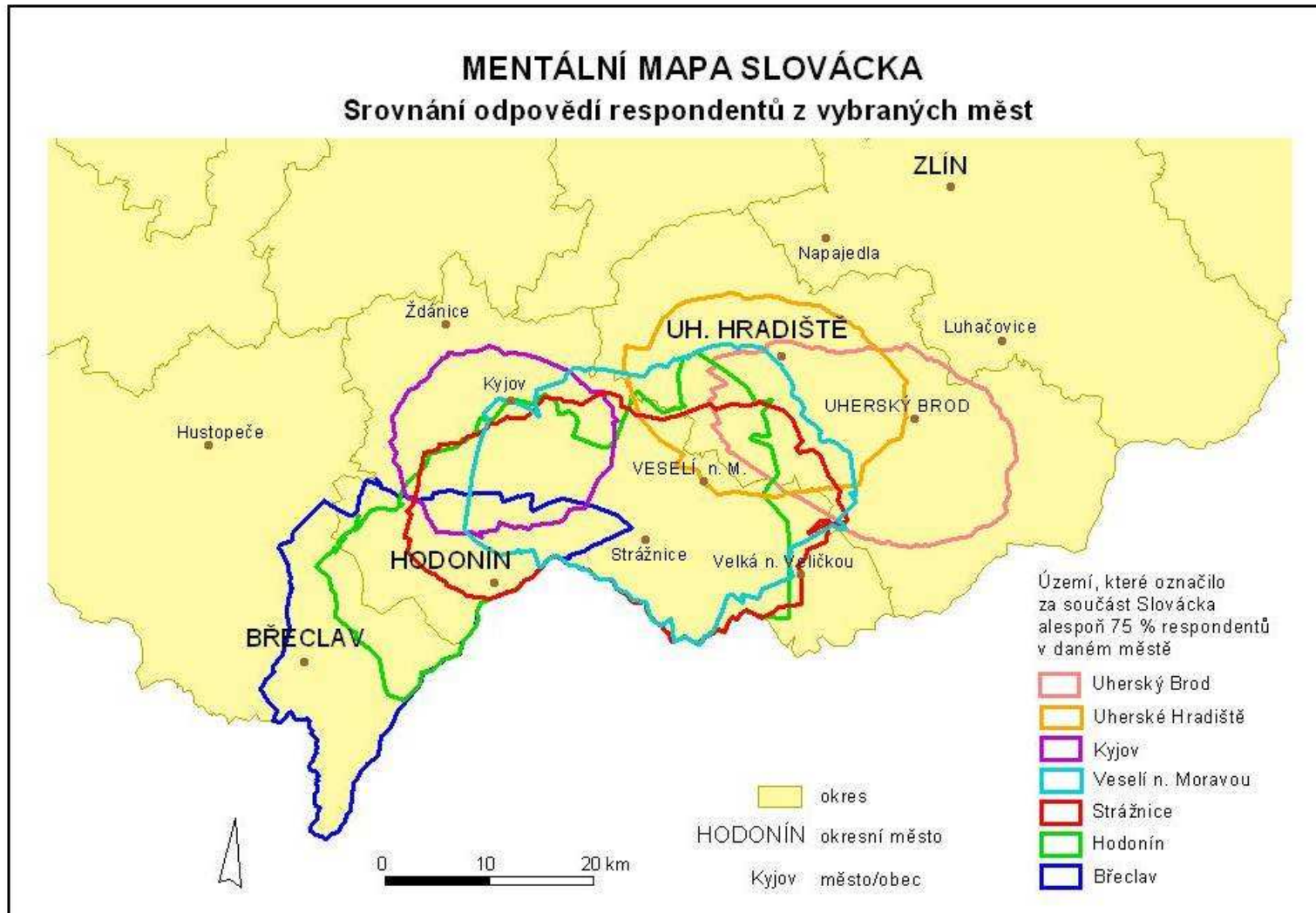
Výsledný podíl pouhých 60 % respondentů vymezivších stejné území za součást Slovácka blíže dokresluje mentální mapa „jader“ Slovácka (obr. 14). Tuto mapu tvoří „jádra“ Slovácka, vymezena alespoň 75 % respondentů z každého ze sedmi měst, kteří označili danou oblast za území Slovácka. Jsou z ní dobře patrné rozdíly v krajních centrech Břeclavi, Kyjově, Uherském Hradišti a Uherském Brodě, z nichž můžeme pozorovat příčinu tak nízkého maximálního podílu všech respondentů shodujících se na stejném vymezení Slovácka. Jestliže některá tato „jádra“ netvoří průniky ani neleží v těsné blízkosti, podíl respondentů to výrazně snižuje.

Opačná situace nastává u vymezení „jader“ v Hodoníně, Strážnici a Veselí nad Moravou, která jsou si velmi podobná, z čehož vymezení Veselí nad Moravou a Strážnice představuje největší podíl vymezení stejného území.

Vymezení z centra Strážnice se také nejvíce podobá celkovému vymezení Slovácka z mentální mapy v intervalu 45 až 60 %. Toto vymezení můžeme považovat za „jádro“ Slovácka, které tvoří oblast mezi městy Hodonín, Kyjov, Uherské Hradiště, Veselí nad Moravou a Strážnice a jejich blízké okolí.

MENTÁLNÍ MAPA SLOVÁCKA

Srovnání odpovědí respondentů z vybraných měst

Obr.14: Mentální mapa Slovácka. Srovnání odpovědí respondentů z vybraných měst

11. Srovnání různých vymezení Slovácka

11.1 Vzájemné srovnání vymezení Slovácka podle různých autorů etnografické a vlastivědné literatury

A/ V počátcích národopisu se vymezení Slovácka objevuje jako výčet částí krajů Brněnského, Uherskohradištského, Přerovského (Schwoy, 1786) a (Hanke, 1786) s menšími odlišnostmi v okrajových částí na severovýchodě. Obyvatelé jsou popisováni jako Slováci, kteří žijí podél obou břehů řeky a Zálesáci, obývající Valašsko přes Kopanice až k dnešnímu Hornácku (Heinrich, 1838), v podstatě celou zalesněnou oblast Karpat (Jurende, 1815). Liší se ve vymezení a zařazení Valašska, které zasahuje mnohem více na jih a jihovýchod než v současném pojetí (např. Tarcalová, 2005). Příkladem může být vymezení podle Dudika (1873), zasahující ještě dále za Napajedla a Zlín k Fryštáku a Štípe (obr. 3).

B/ Vymezení Slovácka podle autorů novější národopisné literatury se liší nejvíce v jeho jihozápadní a severovýchodní části. Podél pohoří Ždánického lesa a Chřibů je často vedena jeho západní a severozápadní hranice, jejíž průběh se mění podle jednotlivých vrcholů nebo prochází na jihovýchodním úpatí Ždánického lesa a západně od Chřibů. Pohoří Bílých Karpat tvoří určitou přirozenou hranici, která zůstává většinou zachována.

K nejšířěji uváděným územím Slovácka patří vymezení podle Vencálka (1999), které zasahuje od Podluží ještě dále na západ k Mikulovu a na severozápad k Hustopečím, také v severovýchodní části zařazuje jeho přechodnou oblast s Valašskem Luhačovické Zálesí (příloha 2).

Niederle (1923) vymezuje toto území méně rozsáhlejší o jeho západní část kolem mikulovska, což jsou oblasti v té době osídleny převážně německým obyvatelstvem. Hraniční obce, jež řadí k Moravskému Slovensku, jsou Šakvice (tvoří nejzápadnější výběžek), Rakvice, Podivín, Ladná, Břeclav a Lanžhot (příloha 2). Podobně se vyjadřují i jiní autoři ze starší literatury, například Koristka (1861), jehož vymezení na západě tvoří přibližně území na levém břehu Dyje a zasahuje hlouběji do Luhačovického Zálesí až k Valašsku (obr. 2).

C/ Trávníček (1926), jehož vymezení zachycuje obr. 7, a na něho navazující Bělič (1972) zabývající se nářečím, vymezují Slovácko moravskoslovenským nářečím v jeho

jihozápadní části v souladu s předchozími autory, k šakvickému výběžku přiřazují ještě výběžek u Hlohovce. Vyskytuje se zde větší posun území na severovýchod až za Zlín a Kroměříž, neboť součástí této skupiny nářečí je i přechodné nářečí dolské (na pomezí s hanáckým) a slovácká podskupina zasahuje daleko za Luhačovice až k téměř k Vizovicím, Vlachovicím a Štítné nad Vlárou.

D/ Podle slováckých krojů vymezuje Tarcalová (2005) Slovácko na jihozápadě také přes Hlohovec a Šakvice k Hustopečím ještě dále na sever za Těšany, tudíž považuje za jeho součást i hanácké Slovácko a na severovýchodě dosahuje hranice Vlachovy Lhoty u pomezí Luhačovického Zálesí a Valašska (obr. 5). Toto vymezení představuje také jedno z nejrozsáhlejších, ve srovnání s Vencálkem je celé jeho území posunuto severovýchodně.

11.2 Srovnání vymezení Slovácka podle různých autorů etnografické a vlastivědné literatury s mentální mapou

Vymezení mentální mapy u podílu respondentů 30 %, kteří označili dané území za součást Slovácka, představuje menší oblast než naprostá většina teoretického vymezení v odborné literatuře. Toto vymezení nezahrnuje většinu Podluží, dále Hustopečsko, Kloboucko, Ždánický les a Chřiby, Napajedelsko, velkou část Luhačovického Zálesí a Kopanice.

Nejblíže se tomuto vymezení podobá vymezení podle Doležálka (2006), který vymezuje Podluží úžeji a Luhačovické Zálesí řadí jako samostatný národopisný region na úroveň Slovácka. Jeho pojetí vedené na pomezí Hanáckého Slovácka je jako jediné z uvedených striktnější než vymezení mentální mapy.

Další vymezení Slovácka v porovnání s mentální mapou jsou rozsáhlejší. Niederle (1923) se mu nejvíce přibližuje v oblasti Podluží, kde navíc zahrnuje slovácké obce od částí Břeclavi, Šakvic, Klobouk, přes Chřiby k Napajedlům a Luhačovickému Zálesí až těsně před Valašské Klobouky. Přibližně podobný průběh vymezuje i Tarcalová (2005), která se k vymezení mentální mapy přibližuje nejvíce v oblasti Chřibů, od níž se však prudce odkloňuje se zařazením i Hanáckého Slovácka.

Vymezení Slovácka podle Vencálka (1999) se nejvíce odlišuje od mentální mapy s podílem 30 % respondentů, neboť kolem něj vytváří souvislý pruh území dále se rozšiřující na obou koncích přechodných oblastí. Toto vymezení se velmi těsně blíží vymezení mentální mapy s podílem respondentů 5 až 15 % (obr. 13).

11.3 Srovnání vymezení Slovácka podle převážně etnografického hlediska s netradičním vymezením Slovácka

Nejméně rozsáhlé netradiční vymezení Slovácka představují sokolská župa Slovácká (obr. 10), která zasahuje pouze jihozápadní část vymezení podle etnografického hlediska, které můžeme považovat za tradiční. Zbývající část vymezení podle etnografického hlediska už zastupuje župa Komenského.

Poněkud rozsáhlejší je vymezení podle Slovácké vinařské podoblasti (obr. 11), jež protíná velkou většinu tradičního vymezení a přesahuje ji na jihu v Podluží a v celé její severní části. Na jihozápadě je vymezení této podoblasti vystřídáno sousedící podoblastí Velkopavlovickou. Ve východní části tradičního vymezení už vinařská oblast nezasahuje, protože zde nejsou pro vinice příhodné pěstební podmínky.

Větší odlišnosti pak vykazují vymezení podle dosahu vysílání TV Slovácko (obr. 12), které zasahuje do tradičního vymezení z více než poloviny, nemá však dosah do příhraničních oblastí. Vymezení podle Regionu Slovácku (obr. 8) se s územím tradičního vymezení téměř těsně překrývá, Region Slovácko je však na západě dále překračuje a na východě tradičního vymezení nedosahuje. V tomto případě se tudíž jedná o jistý posun netradičního vymezení západním směrem.

12. Diskuse a závěr

Národopisná oblast Slovácko je svébytný a osobitý region. Historické události a geografické podmínky v souvislosti s dobou osídlení a způsobem života určily Slovácku pestrý etnografický charakter. Přirozeně se tak vyčlenilo několik vzájemně odlišných oblastí – kyjovské, strážnické, uherskohradištské a uherskobrodské Dolňácko, Podluží, Hornácko, Kopanice a luhačovické Zálesí.

Vnímání regionální identity Slovácka je odrazem těchto odlišných oblastí. Každá oblast nese charakteristické rysy, podle nichž může být vymezována. V průběhu historie se vymezení Slovácka v určitých jeho částech odlišovalo, nejvíce v jeho severovýchodní a jihozápadní části. Nejčastější pojetí vymezení Slovácka v národopisné literatuře je z hlediska výskytu kroje a nářečí. Vymezení může být také netradiční podle rozlišných hledisek, z nichž některá byla vybrána pro tuto práci.

Na základě terénního šetření byla vytvořena mentální mapa podle prostorových představ obyvatel Slovácka. Výzkum těchto představ ukázal, že regionální identita a vnímání Slovácka jsou stále zachovány a to nejenom u starší generace. Prostorové představy o jeho vymezení jsou však nejednotné a poměrně často se vyskytuje určitá forma lokalismu, tedy tendence nepojímat Slovácko jako komplex všech podoblastí, ale vymezovat jeho území ve více či méně vzdáleném okolí vlastního bydliště nebo jako jednu či několik jeho podoblastí.

Příkladem může být vymezení Slovácka obyvateli Břeclavi omezené pouze na oblast Podluží a Hodonínsko, nebo vymezení obyvatelů Dolňácka nezahrnující k území Slovácka podoblast Hornácko. Velká část respondentů se ve svém označení Slovácka alespoň v části shodovala s jeho „jádre“ kolem měst Hodonína, Kyjova, Uherského Hradiště, Veselí nad Moravou a Strážnice. Vymezení celého území Slovácka, jak udává etnografická literatura, se však vyskytovalo v menší míře.

K zajímavému zjištění patří skutečnost, že vnímání Slovácka jako celistvého regionu se ve velké míře uplatňuje u respondentů, kteří na Slovácku určitý čas pobývali a poté se odstěhovali. Vymezení respondentů, kteří žijí v Brně, Praze nebo dokonce zámoří se velmi podobala vymezení v odborné literatuře. Podobná vymezení byla zjištěna také napříč věkovou i vzdělanostní strukturou respondentů.

Na Slovácku můžeme nalézt množství tanečních souborů, které tvoří převážně mladí lidé pod vedením starších, díky nimž je posilováno vědomí slovácké identity. Také

velké množství starších lidí s nižším vzděláním má o Slovácku bohaté povědomí. Ukazuje to na vytváření regionální identity nezávisle na těchto faktorech.

Existence slovácké identity se projevuje na vesnicích i ve městech, kde je podporována zachováním a obnovou lidových tradic a folklóru. Bohatě je utvářena v místních krojích, podstatně méně už u lidové architektury. Za účelem budování a obnovy této identity vznikají četná sdružení a aktivity, která mohou ve spolupráci s regionálními samosprávami představovat rozvoj regionu. Jeho poloha mu umožnila zachování regionální identity v důsledku jisté izolovanosti od velkých center a globalizačních vlivů. Představovala však bariéru ekonomického rozvoje.

Budoucnost slováckého regionu můžeme spatřovat v podpoře identity a jedinečnosti této oblasti. Udržování lidových tradic a jejich předávání ve formě přijatelné pro další generace ve spojení se zachovalou krajinou, nesmírným přírodním bohatstvím a lidským potenciálem jsou významné předpoklady pro rozvoj služeb a cestovního ruchu.

13. Resume

Slovácko is ethnographical region located in the southeastern part of Czech Republic. Ethnographers usually define borders of this region based on folk costumes and specific dialect, but territory of Slovácko can be specified by other aspects such as Slovácko wine sub-region.

Territorial identity plays a fair part in human personality. Though, territorial identity of people living in this region is different. Research revealed, that in the most cases mental maps of inhabitants are smaller than technical definitions given by ethnographers, but they contain at least core parts of Slovácko formed by cities Hodonín, Kyjov, Uherské Hradiště, Veselí nad Moravou and Strážnice. According to facts from the research we can say, that noticing the identity of Slovácko is visible no matter the age and education of its people.

The existence of identity of Slovácko is supported by folk traditions and folklore festivals. New associations and activities are continually born in the aim of developing this region. Folk traditions, local countryside, natural wealth and human potential are significant pre-requisites for advancement of services and travel movement.

14 . Literatura a zdroje

Literatura

- BĚLIČ, J. (1972):** Nástin české dialektologie. Praha, Státní pedagogické nakladatelství, 463 s.
- CÍLEK, V. (2004):** Makom. Praha, Dokořán, 268 s.
- DRBOHLAV, D. (1991):** Mentální mapa ČSFR. Definice, aplikace, podmíněnost. Sborník České geografické společnosti, roč. 96, č. 3, str. 163-176.
- GELLNER, A. (1993):** Národy a nacionalismus. Praha, Josef Hříbal, 158 s.
- JANČÁŘ, J. (2000):** VLASTIVĚDA MORAVSKÁ. ZEMĚ A LID. Lidová kultura na Moravě. Svazek 10. Strážnice, Ústav lidové kultury, Brno, Muzejní a vlastivědná společnost, 373 s.
- JEŘÁBEK, R. (1997):** Počátky národopisu na Moravě. Antologie prací z let 1786-1884. Anfänge der Volkskunde in Mähren. Antologie der Arbeiten aus den Jahren 1786-1884. Strážnice, Ústav lidové kultury, 411 s.
- KREJČÍ, J. (1993):** O češství a evropanství. O českém národním charakteru (1. díl). Amonium servis, Ostrava, 183 s.
- LANGHAMMEROVÁ, J. (2001):** Lidové kroje z České republiky. Praha, Nakladatelství Lidových novin, 262 s.
- NIEDERLE, L. a kol. (1923):** Národopis lidu československého. Díl I. Moravské Slovensko. Svazek I. Druhé vydání. Praha, Národopisná společnost československá, 399 s.
- PLOCEK, J. (2003):** Hudba středovýchodní Evropy. Praha, 125 s.
- SŁODCZYK, J. (1984):** Mapy mentalne i ich zastowanie w badaniach geograficznych, Czasopismo geograficzne LV, 1:73-78.
- ŠIMŠA, M., KALÁBOVÁ, P. a kol. (2006):** Muzeum vesnice jihovýchodní Moravy. Průvodce muzejní expozicí. Strážnice, NULK, 283 s.
- TRÁVNÍČEK, F. (1958):** Úvod do jazyka českého. Praha, SPN, 112 s.
- VENCÁLEK, J. (1998):** Protisměry uzemní identity. Český Těšín, Vydavatelství OLZA, 207 s.
- VENCÁLEK, J. a kol. (1999):** SLOVÁCKO. Geografie místního regionu. Český Těšín, Vydavatelství OLZA, 111 s.

VENCÁLEK, J. (2000): Společenské aspekty regionální subjektivity. In: Uwarunkowania i strategie rozwoju regionalnego v procesach integracji europejskiej. PTE, Uniwersytet Opolski, s. 97-105.

VOŽENÍLEK, V. (2001): Aplikovaná kartografie I. (tematické mapy). Učební text PřF PU, 1. vydání. Olomouc, Vydavatelství UP, 187 s.

ŽIGRAI, F. (2000): Možnosť použitia územnej identity ako kritéria pri vymedzovaní územnosprávnych jednotiek. Geografické študie č. 7, Banská Bystrica, s. 2-11.

Mapové podklady

Česká republika automapa 1:500 000. Praha, kartografické vydavatelství Žaket. 3. vyd, 2006.

Tarcalová, L. (2005): Mapa krajů na Slovácku. Uherské Hradiště, Slováké muzeum.

Trávníček, F. (1926): Dialektologické mapa moravská, 1:300 000. Brno, Zeměpisný ústav Masarykovy univerzity.

Internetové zdroje

ARES. Administrativní registr ekonomických subjektů [online]. c2006, [cit.2007-04-27]. Dostupné z: <<http://www.info.mfcr.cz/ares/ares.html.cz>>.

Čarková, A. (2007): Region Kyjovské Slovácko [online]. c2006, [cit.2007-04-27]. Dostupné z: <<http://www.kyjovske-slovacko.com/>>.

Doležálek, J. (2006): Slovácko: region s identitou, samospráva bez identity. Středoevropské politické studie [online]. c2006, [cit.2007-04-27]. Dostupné z: <<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=280>>.

Klub Kultury Uherské Hradiště [online]. c2006, [cit.2007-04-27]. Dostupné z: <<http://www.slavnostivinauh.cz/mikroregiony/buchlov>>.

Národní ústav lidové kultury [online]. c2007, [cit.2007-04-27]. Dostupné z: <<http://www.nulk.cz/Informace.aspx?sid=138&em=4>>.

Region Slovácko [online]. c2004, [cit.2007-04-27]. Dostupné z: <<http://www.slovacko.cz/home.py>>.

RIS. Regionální informační servis [online]. c2006, [cit.2007-04-27]. Dostupné z:

<<http://www.risy.cz/index.php?pid=202&sid=1010&mid=758&kraj=4>>.

Roubal, O. (2005a): Když se řekne identita ..... regionální identita (II. část). SOCIOweb [online]. c2005, [cit.2006-08-28]. Dostupné z:

<<http://www.socioweb.cz/index.php3?disp=teorie&shw=138&lst=103>>.

Roubal, O. (2005b): Když se řekne identita ..... regionální identita (III. část). SOCIOweb [online]. c2005, [cit.2006-08-28]. Dostupné z:

<<http://www.socioweb.cz/index.php3?disp=teorie&shw=145&lst=103>>.

Roubal, O. (2005c): Když se řekne identita ..... regionální identita (III. část). SOCIOweb [online]. c2005, [cit.2006-08-28]. Dostupné z:

<<http://www.socioweb.cz/index.php3?disp=teorie&shw=149&lst=103>>.

Pijáček, J. (2006): Východní Slovácko [online]. c2006, [cit.2007-04-27]. Dostupné z:

<<http://www.vychodnislovacko.eu/cze/index.htm>>.

Slinták, P. (2006): Dějiny kyjovského kroje [online]. c2006, [cit.2007-04-27]. Dostupné z:

<<http://www.kyjovskeskroje.cz/pujcovna/dejiny.html>>.

Slovácké divadlo [online]. c2006, [cit.2007-04-27]. Dostupné z: <<http://sd.uh.cz/>>.

Slovácké muzeum v Uherském Hradišti [online]. c2006, [cit.2007-04-27]. Dostupné z:

<<http://www.slovackemuzeum.cz/akce.py?cas=dnes&druh=V%fdstava>>.

Sokol.cz [online]. c2007, [cit.2007-04-27]. Dostupné z:

<<http://www.sokol.cz/sokol/index.php?action=zobrazzupu&id=34>>.

Svaz vinařů České republiky & Národní vinařské centrum, o.p.s. [online]. c2007, [cit.2007-04-27]. Dostupné z:

<http://www.wineofczechrepublic.cz/2-1-4-podoblast_slovacka_cz.html?co=&id=&chci_mesic=06&chci_rok=2007>.

Televize Slovácko [online]. c2007, [cit.2007-04-27]. Dostupné z:

<<http://www.jdp.cz/televize-slovacko/pokryti.php>>.

Vlachová, K., Řeháková, B. (2000): Česká národní identita po zániku Československa a před vstupem do Evropské unie [online]. c2000, [cit.2006-08-28]. Dostupné z:

<<http://studie.soc.cas.cz/index.php3?lang=cze&shw=253>>.

PŘÍLOHY

Seznam příloh:

1. Mentální mapa Slovácka (volná)
2. Srovnání vymezení Slovácka vybranými autory s mentální mapou Slovácka (volná)
3. Dotazník pro tvorbu mentálních map
4. Vyplněný dotazník pro tvorbu mentálních map
5. Dělení obyvatel Moravského Slovenska v rámci jeho podoblastí
6. Druhy krajů na Moravském Slovensku podle Niderleho (1923)
7. Podrobný seznam obcí Moravského Slovenska podle tehdejších hejtmanství (Niederle 1923)
8. Seznam současných „slováckých“ organizací, institucí, firem aj.
9. Slovácko a Moravští Slováci [CD] (volná)

DOTAZNÍK

Dobrý den,

jmenuji se Ludmila Sečková, studuji na Univerzitě Palackého v Olomouci, na Přírodovědecké fakultě obor Učitelství Biologie-Zeměpis-Ochrana životního prostředí pro SŠ.

V rámci diplomové práce na téma **Slovácko a Moravští Slováci** provádím dotazníkové šetření.

Kontakt na vedoucího diplomové práce: RNDr. Miloš FŇUKAL, Ph.D., tel. 775 772 317

Zakreslete do mapy území Slovácka

Bydliště .....

Vzdělání .....

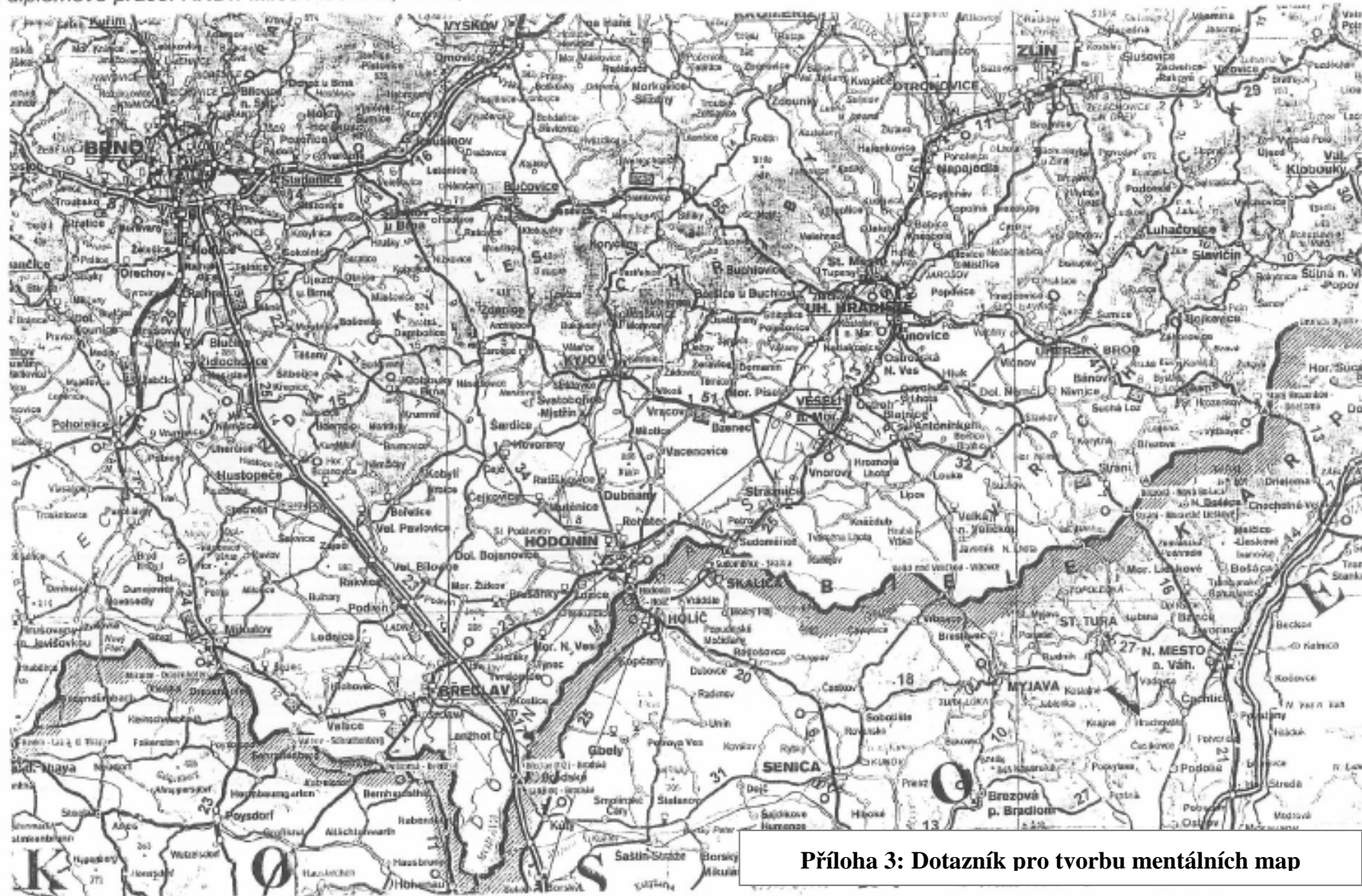
Věk .....

Muž Žena

Datum .....

Město .....

Děkuji za spolupráci

Příloha 3: Dotazník pro tvorbu mentálních map

DOTAZNÍK

Dobrý den,

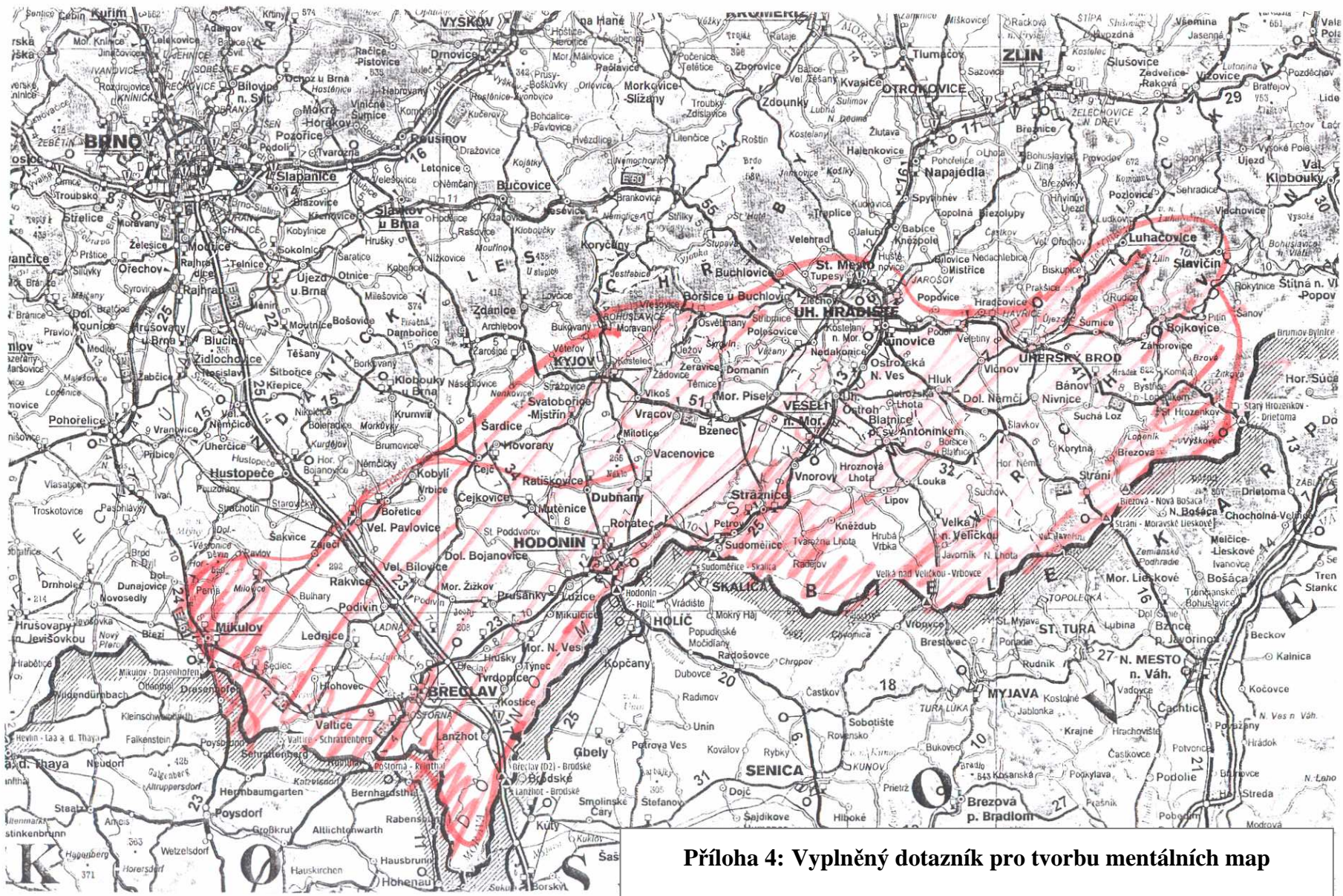
jmenuji se Ludmila Sečková, studuji na Univerzitě Palackého v Olomouci, na Přírodovědecké fakultě obor Učitelství Biologie-Zeměpis-Ochrana životního prostředí pro SŠ.

V rámci diplomové práce na téma **Slovácko a Moravští Slováci** provádím dotazníkové šetření.

Kontakt na vedoucího diplomové práce: RNDr. Miloš FŇUKAL, Ph.D., tel. 775 772 317

Zakreslete do mapy území Slovácka

Bydliště **Radajov**
Vzdělání **SI**
Věk **22**
Muž Žena
Datum **1.12.2006**
Město **Radajov**
SIK

Děkuji za spolupráci

Příloha 4: Vyplněný dotazník pro tvorbu mentálních map

Příloha 5: Dělení obyvatel Moravského Slovenska v rámci jeho podoblastí

Za čistou oblast Moravského Slovenska považuje Niederle (1923) na západě dlouhý a dostatečně široký pás, který se rozkládá od Napajedel přes Kyjov k Podivínu, a tvoří přechod k středomoravským Hanákům. Obyvatelstvo nazývá **Doláky** Bartoš (in Niederle, 1923) je nazývá **Zamoravčíky**. Mluví řečí spíše slovenskou, ale kroj je z části slovenský, z části už silně hanácký. Některé nejjižnější obce, jež se nosí po hanácku, samy sebe pokládají za **Hanáky** (v obcích Podivíně, Bílovicích a Žižkově už je řeč i kroj spíše hanácký a podle Klvani se sami také považují za Hanáky, hlavně ženský kroj nese velmi hanácký ráz).

V literatuře se s setkáváme s pojmenováním obyvatel tohoto území **hanáčtí Slováci**. Především pak Jos. Klvaňa (in Niederle, 1923) nejlepší znalec Moravského Slovenska po mnohaletých studiích vymezuje hranici jazyka kroje slovenského nebo slovenskohanáckého a tím oblasti slovenské zde na západě obcemi Břeclav, Lanštorf, Podivín, Rakvice, Velké Pavlovice, Šakvice (ale Starovičky ne), Němčičky, Morkůvky, Krumpír, Nenkovice, Želetice, (Násedlovice jen zpola), Věteřov, Ostrovánky, Bukovany, Bohuslavice, Jestřábice, Koryčany, Blišice, Léskovec, Stupava, Staré Hutě, Salaš, Janovice, Halenkovice, Žlutavy a Napajedla (Vedle kroje rozlišuje Klvaňa mezi hanáckým *só*, *bodó* a slovenským *sú*, *budú*). Co je dále na západ a na sever, je už kraj rázu hanáckého.

Ale ani vymezená oblast čistých Slováků není uvnitř zcela jednotná. Lid sám nebo sousedé rozeznávají několik krajů, pro něž mají i zvláštní pojmenování, jako Podluží, Záhoří, Zálesí. Zlíňané nazývají kraj kolem Uh. Brodu Záhořím (Záhoráci, též Zálešáci), naopak zase Nedachlebjané říkají na Dole kraji na Hradišti a Brodě a na Zálesí kraji u Luhačovic a Zlína. Jinak pravé Záhoří nebo Zálesí leží teprve za čarou Ořechov-Bojkovice-Hrozenkov a má zřejmý přechodný ráz až k sousednímu Valašsku.

Podluží nazývá Niederle plochý jižní cíp Slovenska mezi soutokem Dyje a Moravy až po Podivín, Prušánky a Novou Ves. Břeclavané k Podluží přičítají osady Lanžhot, Kostice, Tvrdonice, Týnec, Hrušky, Novou Ves a Prušánky, Lanžhotčané přibírají i Mikulčice, Těšice a Lužice a sebe vynechávají. Lužičané přibírají Starou Břeclav a sebe vynechávají. Západní hranicí je Dyje, východní pak Morava. Jméno Podluží se odvozuje podle Bartoše (in Niederle, 1923) od dvou bývalých rybníků, „luží“, Nesytu a Písečného

mezi Hodonínem a Lužicemi. Odtud byl kraj ležící níže od luží nazýván Podlužím a obyvatelé jeho **Podlužáky**.

Čisté Moravské Slovensko vymezuje v Pomoraví i v jeho levém pahorkovitém hřbetu až po úpatí Bílých Karpat, Bojkovic a Ořechova. Jiné prostředí podél Moravy a jiné ve východní pahorkatině zde vytvořilo řadu odlišností.

Od tohoto celku se dost ostře odlišuje pásmo, táhnoucí se po stráních a údolích karpatského hřbetu. Přestože se nachází na Moravě, má zjevný uherský ráz a představuje oblast obyvatel, kteří přešli z uherské strany na moravskou stranu hor a usadili se zde. Od ostatní Slovače se silně odlišují jazykem, krojem i jinými rysy svého života. Obývají horské obce, k nimž náleží Radějov jižně od Strážnice, Kuželov, Malá Vrbka, Hrubá Vrbka, Lipov, Louka, Velká, Javorník, Nová Lhota s Vápenkami, Súchov, Strání, Březová s Olšovcem a s kopanicemi na Lopeníku a Starý Hrozenkov s kopanicemi na Žitkové, Vápenicích a Vyškovci. Lidé těchto obcí jsou nazýváni ostatními krajskými Slováky jednak **Hornáky** s centrem ve Velké, jednak **Kopaničáry**, jako obyvatel *kopanic*, samot rozhozených po horských svazích a vzniklých na nově okopaných ladech lesních, jinde nazývaných *paseky*. Kopaničáři nazývají své sousedy v nižších polohách „**Moravčiky**“.

Výše vymezené hranice moravského Slovenska nepovažuje Niederle (1923) za naprosto přesné a bezpečné. Naznačený již přechodný ráz kraje doláckého na jedné a záhorského na druhé straně vylučuje vůbec přesné rozhraničení tak, abychom mohli říci určitě, je-li ta která obec ještě slovenská, či už hanácká nebo valašská.

Příloha 6: Druhy krojů na Moravském Slovensku podle Niederleho (1923)

- A) kroje **dolské** či **dolácké**, t. j. kroje horního Pomoraví: hradišťský s odrůdami, kunovský, ostrožský, veselský, strážnický a rohatecký
- B) kroje **břeclavsko-hodoňské** či **podlužácké** v dolním Pomoraví: milotsko-dubňanský, mutěnsko-hovoranský a vlastní podlužácký
- C) kroje **uherskobrodské** či **zálešácké**: kroj uherskobrodský vlastní, hradšovský, vlčnovský, nivnický, bánovský, straňanský a březovský
- D) kroj **hornácký** v okolí Velké
- E) kroj **kopaničářský** kolem Starého Hrozenkova

A dále za *čisté slovenské kroje západně od řeky Moravy* považuje:

- F) kroje **podhorácké**: severokyjovský, vracovský, osvětimansko-domanínský, buchlovský a žeravský a bohuslavský

K těmto ryzím slovenským krojům řadí i na východě:

- G) kroje **valašsko-slovenské**: luhačovský (zanikající) a slavicko-bojkovský (úplně zaniklý)

a na západě:

- H) kroje **hanácko-slovenské**: severní na Ždánsku a jižní pavlovsko-čejkovský

A. Kroje **dolské** či **dolácké**

1. Kroj **uhersko-hradišťský** se čtvrtým odstínem:
  - b) **Polešovským v osadách**: Polešovicích, Ořechově, Vážanech, Nedakonicích, Tučapech, Kostelanech, Zlechově, Boršicích, Tupesích a částečně i v Písku (ženské)
  - c) **Velehradsko-spytinovským** v osadách: Velehradě, Modré, na Salaši, Staré Huti, Jankovicích, Košíkách, v Jalubí, Kudlovicích, na Sušici, v Traplicích, Halenkovicích, Žlutavech (částečně), ve Spytinově, Babicích, Ceronech a Huštěnovicích
  - d) **Staroměstsko-jarošovským**: ve Starém Městě, Jarošově, v Mařaticích
  - e) **Bilovským**: v Bilovicích, Místřicích, Kněžpoli, Včeralech, Topolné, Nedachlebicích, Částkově, Březolupech, Šarovech a Komárově
2. Kroj **kunovský** v obcích: Derfli, Mařaticích (ustupuje hlavně u žen staroměstskému), Kunovicích, Věskách, Popovicích, Podolí a Míkovicích

3. Kroj *uhersko-ostrožský* v osadách: Nové Vsi, Chýlicích, Kvačicích, Předměstí u Uh. Ostroha, Milokošti, Blatnici, Blatniče, Ostré Lhotě a Hluku
4. Kroj *veselský* v obcích: Veselí, Předměstí Veselském, Zarazicích, Znorovech, Lideřovicích, Hroznové Lhotě, Kozojídkách, Žeravinách, Tasově, Kněždubě, Lhotě Tvarožné a Písku (muži). Má mnoho společného s ostrožským.
5. Kroj *strážnický* v osadách: Strážnici, Petrově, Zvolenově, Sudoměřicích a Radějově
6. Kroj *rohatecký* omezený pouze na Rohatec a příbuzný strážnickému

B. Kroje břeclavsko-hodoňské

7. Kroj *jihokyjovský* (milotsko-dubňanský) v osadách Miloticích, Dubňanech, Vacenovicích, Ratiškovících, Svatobořicích a Mistříně
8. Kroj *mutěnsko-hovoranský* v Mutěnicích, na Čejči, v Hovoranech, Terezově, Karlíně a v Šardicích
9. Kroj *vlastní podlužácký* čili *břeclavský* v osadách: Lednici, Lanštorfě, Staré Břeclavi, Lanžhotě, Kosticích, Tvrdonicích, Týnci, Hruškách, Nové Vsi, Mikulčicích, Těšicích, Lužicích, Dol. Bojanovicích, Josefově, Star. Potvorově, Prušánkách a z polovice v Žižkově (slovenské rodiny)

C. Kroje uhersko-brodské čili zálešácké

10. Kroj *uhersko-brodský* v osadách: Maršově, Polichnu, Rudicích, Šumicích, Újezdě, Těšově, Havřicích, Pašovicích a Prakšicích
11. Kroj *hradšovský* v Hradšovicích, Lhotce, Drslavicích a Veletinách
12. Kroj *vličnovský* velice svérázný pouze ve Vlčnově
13. Kroj *nivnický* v Nivnici, Korytné, Horněmčí a Slavkově, Dolněmčí a Boršicích
14. Kroj *bánovský* v Bánově, Bystřici a Suché Loze
15. Kroj *straňanský* ve Strání
16. Kroj *březovský* v Březové, Olšovci a na Lopeníku

D. Kroj hornácký v okolí Velké

17. Kroj *velecký* – velmi starožitný, v obcích: Velké, Javorníku, Nových Lhotách, Vápenkách, Kuželově, Hrubé a Malé Vrbce, Lipově, Louce a na Súchově

E. Kroj kopaničářský

18. Kroj *staro-hrozenkovský* – také starožitný, rázu uhersko-slovenského, na Starém Hrozenkově, Vápenicích a Vyškovci

F. Kroje podhorácké

19. Kroj *severo-kyjovský* či podhorácký vlastní v obcích: Sobůkách, Němčicích, Boršově, Bukovanech, Kostelci, Moravanech, Čeložnicích, Vřesovicích, Labuti, Hýsli, na Skalce, v Ježově, v Žadovicích, Kelčanech, Vlkoši a Skoronicích
20. Kroj *vracovský* ve Vracově a předměstích. Zcela odchylný od slovenského kroje je hlavně mužský kroj, patrně v důsledku přistěhovalých Němců po třicetileté válce.
21. Kroj *osvětimansko-domanský* v Osvětimanech, Medlovicích, Hostějově, Újezdci, Surovíně, Těmicích a Domaníně
22. Kroj *buchlovský* v Buchlovicích, Břestku a Stříbrnicích
23. Kroj *žeravský* v Žeravicích – téměř zaniklý, poměštný
24. Kroj *bohuslavský* v Bohuslavicích u Kyjova – skoro zaniklý

G. Kroje valašsko-slovenské (zanikající)

25. Kroj *luhačovsko-pozlovský* v osadách: Zlámanci, Hřivném Újezdě, Kelníkách, Vel. Ořechově, Kaňovicích, Březůvkách, na Provodově, Řetechově a Pradlisku, v Podhradí, Pozlovicích, Hor. a Dol. Lhotě, Slopném, Sehradicích, Petrůvce, Ludkovicích, Luhačovicích, Žilíně, Kladné, Biskupicích a Přečkovicích
26. Kroj *slavicko-bojkovský* v obcích: Nevšové, Lipové, Vlachovicích, Křekově, Vlachové Lhotě, Vrběticích, Bohuslavicích na Vláře, Slavičíně, Mladoticích, Rudimově, Raketnici, Hoštětíně, Šanově, Pitíně, Bojkovicích, Krhově, Bzové a Komně. Osady ležící severněji táhly k valašskému kroji, jižněji ležící ke slovenskému.

H. Kroje hanácko-slovenské

27. Kroj *severní* v obcích slováckých: Brumovicích, Morkůvkách, Krumvíři, Stavěšicích a Stražovicích (ostatní osady na Klobúcku a Ždánku, které nosí tentýž kroj, mluví už hanácky).
28. Kroj *jižní* v obcích slováckých: Podivíně, Bílovicích, Žižkově, Novém Potvorově, Čejkovicích, Kobylí, Vrbici, Bořeticích, Němčičkách, Šakvicích a Pavlovicích (v Horních Bojanovicích a Štarovičkách se stejným krojem se již mluví hanáckým nářečím).

Příloha 7: Podrobný seznam obcí Moravského Slovenska podle tehdejších hejtmanství (Niederle 1923)

Hejtmanství Hustopeč: okr. **Hustopeč:** Vel. Pavlovice, Němčičky, Kobylí, Rakvice, Šakvice, Bořetice, Vrbice, okr. **Klobouky:** Brumovice, Krumvíř, Morkůvky

H. Kyjov: okr. **Kyjov:** Blišice, Bohuslavice, Boršov, Březovice, Bukovany, Čeložnice, Hýsle, Hostějov, Jestřabice, Ježov, Léskovec, Kelčany, Koryčany, Skoronice, Labuť, Medlovice, Milotice, Mistřín, Moravany, Kostelany, Nečice, Osvětimany, Šardice, Skalka, Sobůlky, Stavěšice, Stražovice, Stupava, Svatobořice, Syrovín, Újezdec, Vacenovice, Vlkoš, Vracov, Žádovice, Žeravice, okr. **Ždánice:** Karlín, Nenkovice, Ostrovánky, Věteřov, Želetice, Násedlovice

H. Hodonín: okr. **Hodonín:** Dolní Bojanovice, Čejkovice, Čejč, Dubňany, Hovorany, Josefov, Lužice, Mikulčice, Mutěnice, Potvorov Nový, Potvorov Starý, Prušánky, Ratíškovice, Terezov, Těšice, okr. **Břeclav:** Břeclav Stará, Bílovice, Hrušky, Podivín, Kostice, Lanžhot, Nová Ves, Lanštorf, Týnec, Tvrdonice, Žižkov, okr. **Strážnice:** Hrubá Vrbka, Malá Vrbka, Javorník, Kněždub, Kozojídky, Kuželov, Lhota Hroznová, Lhota Nová, Lhota Tvarožná, Lideřovice, Lipov, Petrov, Radějov, Rohatec, Sudoměřice, Tasov, Velká, Žeraviny, Znorovy, Zvolenov

H. Holešov: okr. **Vizovice:** Slopné, H. Lhota, Dol. Lhota, Sehradice, Provodov

H. Uh. Brod: okr. **Bojkovice:** Starý Hrozenkov, Bojkovice, Bzová, Hoštětín, Kladná, Žilín, Komna, Krhov, Petrůvka, Pitín, Přečkovice, Roketnice, Rudimov, Rudice, Šanov, Záhorovice, okr. **Uh. Brod:** Újezd, Bánov, Biskupice, Březová, Březůvky, Bystřice, Částkov, Dobrkovice, Drslavice, Důbravy, Vel. Ořechov, Havřice, Hradčovice, Újezd Hřivný, Kaňovice, Kelníky, Kopytná, Lhotka, Keprník, Ludkovice, Luhačovice, Maršov, Nedachlebice, Nezdenice, Nivnice, Olšovec, Pašovice, Podhradí, Polichno, Pozlovice, Prakšice, Řetechov-Pradlisko, Šumice, Strání, Suchá Loza, Těšov, Veletiny, Vlčnov, Zlámanec, okr. **Val. Klobouky:** Bohuslavice, Divnice, Haluzice, Hrádek, Křekov, Lhota Vlachová, Lipová, Nevšová, Slavičín, Mladotice, Vlachovice, Vrbětice

H. Uh. Hradiště: okr. **Napajedla:** Halenkovice, Březolupy, Komárov, Košíky, Kudlovice, Šarovy, Spytinov, Svárov, Topolná, Žlutavy, okr. **Uh. Hradiště:** Staré Hutě, Staré Město, Babice, Bílovice, Boršice, Břestek, Buchlovice, Derfle, Huštěnovice, Javorovec, Jalubí, Jankovice, Jarošov, Kněžpol, Kostelany, Kunovice, Mařatice, Mikovice, Mistřice, Nedakonice, Modrá, Ořechov, Podolí, Polešovice, Popovice, Salaš, Stříbrnice, Sušice, Traplice, Tučapy, Tupesy, Vážany, Včeraly, Velehrad, Vésy, Zlechov, okr. **Uh. Ostroh:** Boršice, Chylice, Dolněmčí, Domanín, Blatnice Velká, Blatnička, Hluk, Horněmčí, Kvačice, Lhota Ostrožská, Louka, Milokoš, Nová Ves, Písek, Slavkov, Súchov, Těmice, Uher. Ostroh s Předměstím, Veselské Předměstí, Zarazice

Příloha 8: Seznam současných „slováckých“ organizací, institucí, firem aj.

Název	Právní forma	IČO	Sídlo	Rok založení
Slovácká dechová hudba Hovorané	Sdružení	64439534	Hovorany	1998
Slovácká dechová hudba Večerka	Sdružení	27029794	Hlohovec	2006
Slovácká šachová škola	Sdružení	65325532	Staré Město u UH	1996
SLOVÁCKO-Sdružení akcionářů Lesní společnosti Strážnice, a. s.	Sdružení	61703711	Strážnice	1995
Slovácko Free Information Society, o.s.	Sdružení	26628261	Tupesy	2003
Slovácký Aeroklub Kunovice	Sdružení	00557587	Kunovice	1990
Slovácký běžecký klub Kyjov	Sdružení	26644380	Kyjov	1995
Slovácký krúžek HÁJEČEK, Ostrožská Lhota	Sdružení	65326547	Ostrožská Lhota	1997
Slovácký krúžek Hodonín	Sdružení	70844241	Hodonín	2000
Slovácký krúžek "Charvatčané"	Sdružení	26596121	Břeclav-Charvát. Nová Ves	2002
Slovácký krúžek Lužice	Sdružení	66609852	Lužice	1997
Slovácký krúžek Moravský Žižkov	Sdružení	68684851	Moravský Žižkov	1997
Slovácký krúžek Poštorná - Koňaré	Sdružení	68726015	Poštorná	1999
Slovácký krúžek Prušánky	Sdružení	27004465	Prušánky	2005
Slovácký krúžek Stará Břeclav	Sdružení	64520048	Břeclav	1996
Slovácký krúžek Svatobořice - Mistřín	Sdružení	70873593	Svatobořice- Mistřín	2000
Slovácký krúžek v Brně	Sdružení	70885052	Brno	1990
Slovácký krúžek v Praze	Sdružení	44792841	Praha 4	1990
Slovácký musher klub	Sdružení	62829840	Boršice	1995
Slovácký podlužácký krúžek v Tvrdonicích	Sdružení	70860246	Tvrdonice	1991
Slovácký soubor Kalina	Sdružení	26594315	Mikulčice	2002
Slovácký soubor LÚČKA Svatobořice-Mistřín	Sdružení	70281319	Svatobořice- Mistřín	1999
Slovácký soubor písní a tanců VONICA	Sdružení	49156071	Zlín	1993
Slovácký soubor Šafrán	Sdružení	75057387	Brno-Obřany	1992
Slovácký sportovní klub Břeclav	Sdružení	46215409	Břeclav	1992
Slovácký veslařský klub	Sdružení	00542687	Břeclav	1990
SLOVÁCKÝ STATEK, spol. s r.o.	Společnost s ručením omezeným	60279567	Hodonín	1994
SLOVÁCKÝ AUTOKLUB V ČSAK, UH. HRADIŠTĚ	Organizační jednotka sdružení	00559997	Uherské Hradiště	1990

Název	Právní forma	IČO	Sídlo	Rok založení
Internacionálové Slovácká Slávia	Sdružení	26991551	Uherské Hradiště	2005
TĚLOVÝCHOVNÁ JEDNOTA SLOVÁCKÁ SLAVIA	Sdružení	46956808	Uherské Hradiště	1992
SPORTOVNÍ KLUB SLOVÁCKÁ VIKTORIA	Sdružení	44018894	Bojkovice	1992
TJ FC SLOVÁCKÁ SPARTA	Sdružení	13694316	Spytihněv	1990
FC Slovácká Slavia Uherské Hradiště	Sdružení	48505641	Uherské Hradiště	1993
Slovácká Gumárna s.r.o.	Sdružení	46993738	Bzenec	1992
Sokolská župa Slovácká	Organizační jednotka sdružení	00838659	Hodonín	1991
ZÁKLADNÍ ŠKOLA SLOVÁCKÁ	Příspěvková organizace	60680709	Břeclav	1995
SKO SLOVÁCKÁ	Sdružení	26528894	Břeclav	2001
Slovácká Fruta, a.s.	Akciová společnost	48907171	Kunovice	1993
SLOVÁCKÁ TĚŽEBNÍ, s.r.o.	Společnost s ručením omezeným	26943026	Staré Město u UH	2004
FC SYNOT Slovácká Slávia, spol. s r.o.	Společnost s ručením omezeným	25581198	Uherské Hradiště	1999
Slovácká realitní kancelář, s.r.o.	Společnost s ručením omezeným	26941899	Uherské Hradiště	2004
Slovácká vodárenská, a.s.	Akciová společnost	27704505	Uherské Hradiště	2006
S.L.A. Slovácká obchodní společnost, s.r.o., Kyjov	Společnost s ručením omezeným	64510999	Kyjov	1996
SLOVÁCKÁ, s.r.o.	Společnost s ručením omezeným	47905387	Mikulov	1993
Slovácká výrobně obchodní s.r.o.	Společnost s ručením omezeným	25555821	Uherské Hradiště-Mařatice	1999
Slovácké vodárny a kanalizace, a. s.	Akciová společnost	49453866	Uherské Hradiště-Sady	1993
Slovácké divadlo Uherské Hradiště	Příspěvková organizace	00094846	Uherské Hradiště	1973
Slovácké muzeum v Uherském Hradišti	Příspěvková organizace	00092126	Uherské Hradiště	1973
Slovácké strojířny, a. s.	Akciová společnost	00008702	Uherský Brod	1991

Název	Právní forma	IČO	Sídlo	Rok založení
Odbytové družstvo Slovácko	Družstvo	26971933	Mikulčice	2005
PHALARIS-SLOVÁCKO, spol. s r. o.	Společnost s ručením omezeným	48908649	Uherské Hradiště	1993
Vydavatelství SLOVÁCKO, s.r.o.	Společnost s ručením omezeným	25344340	Hodonín	1997
Slovácko Consulting & Business s.r.o.	Společnost s ručením omezeným	26139847	Vracov	1999
STS Slovácko spol. s r.o.	Společnost s ručením omezeným	47907096	Hodonín	1993
IMOS Slovácko s.r.o.	Společnost s ručením omezeným	26942470	Uherské Hradiště	2005
SLOVÁCKO, stavební bytové družstvo	Družstvo	00212539	Uherské Hradiště	1982
PSJ Slovácko, spol. s r.o.	Společnost s ručením omezeným	25343891	Kunovice	1997
Jezdecký klub SLOVÁCKO	Sdružení	26984164	Hodonín	2004
Aktivní Slovácko	Sdružení	26675722	Hodonín	2004
Cimbálová muzika SLOVÁCKO z Mikulčic	Sdružení	26647095	Mikulčice	2003
Kyjovské Slovácko v pohybu	Sdružení	26659778	Milotice	2004
Děti země - Slovácko	Organizační jednotka sdružení	66609941	Mutěnice	1990
Region Slovácko - sdružení pro rozvoj cestovního ruchu	Zájmové sdružení právnických osob	68731841	Uherské Hradiště	1999
1.FC SLOVÁCKO, a.s.	Akciová společnost	25597493	Uherské Hradiště	2000
Myslivecké sdružení Slovácko	Sdružení	70938351	Polešovice	2001
MAS Východní Slovácko	Sdružení	27015777	Suchá Loz	2005
TĚLOVÝCHOVNÁ JEDNOTA SLOVÁCKO, Vážany - Tučapy	Sdružení	60369680	Vážany	1997
Česká vědeckotechnická vodohospodářská společnost pobočka Slovácké vodárny a kanalizace, a.s. Uh. Hradiště	Organizační jednotka sdružení	75057581	Uherské Hradiště-Sady	2003

(zdroj: http://www.info.mfcr.cz/ares/ares_fr.html.cz)

Sdružení = sdružení (svaz, spolek, společnost, klub aj.)

IČO = identifikační číslo organizace